

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Katolická teologická fakulta

Lenka Kubíčková

PŘÍPRAVA KE SVÁTOSTI BIŘMOVÁNÍ

Vedoucí bakalářské práce: Dr. Vojtech Eliáš
PRAHA 2006

Děkuji Dr. Vojtěchu Eliášovi za odborné vedení práce,
mnoho cenných rad a podnětů.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu pramenů
a literatury uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 12. září 2006

Lenka Kuběšová

Úvod

Zvolila jsem téma bakalářské práce - příprava ke svátosti biřmování - protože je mi osobně blízké. V mladém věku jsem konvertovala ke křesťanství a příprava ke svátosti biřmování byla jedním z prostředků, který mi pomohl najít kořeny v katolické církvi, kde jsem byla jako dítě pokřtěná. Díky přípravě jsem také mohla poznat nové křesťanské přátele.

Tato práce se zabývá přípravou ke svátosti biřmování, je určena pro dospívající a mladé dospělé a to podle potřeb a výchozí životní situace adeptů:

- příprava jako návrat do katolické církve,
- příprava jako prohloubení víry.

Na základě dostupné literatury v českém jazyce se snažím přijít na to, jaký význam má svátost biřmování a příprava k této svátosti v dnešní církvi a pro nynější mladé. Jaké prvky musí obsahovat kvalitní příprava? Jaké požadavky klade na adepty a jaké na připravujícího (připravující tým)? Jaká je důležitost přípravy ve skupině (společenství)? Jak se může příprava co nejvíce přiblížit potřebám adeptů v jejich vývojové fázi či jejich konkrétní životní situaci? Oč má biřmovanci při biřmování jít?

Cílem této práce je „znovuobjevit“ význam svátosti biřmování a svátostné přípravy v dnešní církvi a pro současného mladého člověka. Práce může být použita jako jeden z pramenů pro připravující ke svátosti biřmování.

1. Význam svátosti biřmování

1.1 Z pohledu katolické církve:

„Podle katechismu katolické církve (čl. 1316) je biřmování „svátostí, která dává Ducha svatého, aby nás hlouběji zakořenil do božského synovství, pevněji přivtělil ke Kristu, zpevnil náš svazek s církví, aby nás mnohem pevněji připoutal k jejímu poslání a pomáhal nám vydávat svědectví o křesťanské víře slovem doprovázeným činy“. Z právního hlediska je významné, že přijetím svátosti biřmování na sebe křesťan bere závazek (dosl. obligatio, kán. 879), že bude svědkem, šířitelem a obhájcem víry. Potud je i svátost biřmování kanonickoprávní skutečností, která určitým způsobem mění obsah právního vztahu mezi křesťanem a církví.

Biřmování se platně uděluje pomazáním křížmem (křížmo je směsí oleje a balzámu, které svěťí každoročně na Zelený čtvrtek diecézní biskup), v latinské církvi pouze na čele, při současném vkládání ruky na hlavu biřmovance a vyslovení biřmovací formule (v latinské církvi: „N. přijmi pečeť Ducha svatého.“), a to zásadně v kostele při mši.

Řádným udělovatelem biřmování je biskup ve své diecézi (jinde se k dovolednosti žádá alespoň předpokládaný souhlas místního ordináře). Platně biřmuje i kněz, má-li potřebnou delegaci; a tu může mít *ex lege*, což se týká případů, kdy biřmuje kněz postavený na roveň diecéznímu biskupovi, tj. představený místní církve, avšak pouze na svém území; nejde tedy o všechny místní ordináře (tj. generální a biskupské vikáře); kněz, který biřmuje dospělou osobu bezprostředně poté, co ji dovoleně pokřtil, (popřípadě přijal do plného společenství); kněz, který biřmuje osobu, která je v nebezpečí smrti. Kněz může také biřmovat na základě individuálního právního aktu místního ordináře, který je oprávněn biřmovat (tj. diecézního biskupa nebo jemu na roveň postaveného).

K platnému přijetí biřmování je způsobilý každý pokřtěný člověk. V latinské církvi se (mimo nebezpečí smrti) biřmování uděluje věřícím kolem věku, kdy dosáhli vlastního rozhodování; u nás biskupská konference stanovila pro biřmování minimální věk čtrnáct let. Věřící jsou povinni tuto svátost ve vhodnou dobu přijmout.

Biřmovanec má mít pokud možno kmotra, o němž platí totéž co o kmotru křesťanem; doporučuje se, aby křesťan kmotr byl současně kmotrem biřmovacím.

Skutečnost biřmování se zapisuje do knihy biřmovaných, uschovávané v archivu diecézní kurie (resp. Ve farním archivu) a současně se o ní učiní záznam v křestní matrice u jména dotyčného křesťana.“¹

Karl Rahner ve své knize² *O svátostech v církvi* hledá kořeny svátosti biřmování a objasňuje identitu této svátosti, její vymezení vůči svátosti křtu, s kterou tak úzce souvisí.

„Poněkud skromná existence, již biřmování v konkrétním životě církve zastává, je podmíněna samozřejmě i teologickou obtížností, která zatěžovala křesťany v chápání této svátosti od počátku až dodnes. Není totiž snadné rozlišit křest a biřmování. Rovněž křest není pouze svátostí odpuštění hříchů a přijetí člověka do církve, nýbrž je též svátostí znovuzrození, milostiplného vnitřního ospravedlnění člověka, svátostí udílení Ducha tak, bez níž by odpuštění viny, znovuzrození, ospravedlnění a posvěcení vůbec nebylo myslitelné. A i když se zdůrazní, že se při biřmování Duch udílí ke zcela zvláštním úkolům a možnostem, k duchovnímu poslání, k vyznání víry před světem, vždy je třeba ještě dodat, že Duch tak, jak je udílen již ve křtu, znamená začlenění a sílu pro tyto úkoly. Lze pak stále ještě poukázat na to, že podle Sk 8,14 nn; 19,6; Žid 6,2, již v Novém Zákoně bylo Ducha udílející vkládání rukou odlišováno od křtu. Avšak tímto odkazem se naznačená obtíž pravděpodobně ještě zcela neodstraní z cesty. Ducha udílející vkládání rukou nemůže být totiž dovozeno až zpět k výslovnému Ježíšovu mandátu.

To samo by dnes na rozdíl od doby reformace nemuselo být příliš závažné, neboť dnes nelze - v důsledku rozhodnutí Tridentského sněmu - dogmaticko-historicky popřít ustanovení svátostí Ježíšem v jejich katolickém pojetí; toto ustanovení však lze chápat tak, že je obsaženo (opět v opatrně chápaném) založení (=od) Ježíše. Proto nemusí být u žádné svátosti nutně vyžadováno výslovné ustanovení Ježíšem v historicky tradovaných slovech, i když zmíněný způsob ustanovení u několika svátostí nemůže být popřen.

Jestliže tato obtíž pro rozlišení křtu a biřmování není tak veliká, pak tu zůstává ještě další: v Novém Zákoně dosvědčené a Ducha udílející vkládání rukou by mohlo být vykládáno jako gesto, jímž se uskutečňuje mimořádné charismatické omilostnění jednotlivců (podobně jako u „křtu v Duchu“), charismatické „zduchovnění“,

¹ Hrdina, A., Kanonické právo, str. 273-274.

² Srov. Rahner, K., *O svátostech v církvi*, str. 45nn.

kteře není udíleno jednoduše a všem křesťanům a nemůže proto patřit k institucionalizovaným prostředkům spásy, svátostem.

Samozřejmě lze proti této námitce nejprve říci, že u všech svátostí (tedy např. i u křtu) je třeba rozlišovat na jedné straně mezi základním a svátostně se projevujícím příslibem Ducha a milosti a na druhé mezi živoucí, mocnou a v empirii všedního dne se projevující působností Ducha a jeho milosti. Odtud pak již není těžké pochopit, že tento Duch, schopný charismatického působení, může být ve Sk 8 a 19 za podíl všem, ale zároveň na druhé straně vystupuje takto mocně charismaticky pouze ve zvláštních případech, jak je to dosvědčeno na mnoha místech Nového Zákona a očekáváno v entusiastických hnutích dnešní křesťanské církve. Tento rozdíl musíme dělat i při křtu. Ani při Ducha udílejícím biřmovacím vkládání rukou není tak veliký a nepřekonatelný, jak se zprvu zdá, jestliže uvážíme, že pro Pavla byly i velmi prosté schopnosti ve službě společenství veskrze chápány jako charismatické dary Ducha. Nechtějme chápat účinky Ducha zázračně a ve všech případech „extaticky“, nýbrž odkryvejme je i tam, kde jsou víra, naděje a láska opravdově žity v průlomu člověka ke svobodě Boží. Potom může být vkládání rukou ze skutků apoštolských chápáno veskrze svátostně, i když přitom Nový Zákon vyzvedá především obzvlášť výrazné účinky udíleného Ducha.“³

Obě svátosti, křest i biřmování musí být chápány jako svátosti Ducha. V prvotním křesťanství bylo vždy biřmování udíleno zároveň se křtem vodou, vkládáním rukou a mazáním olejem. Protože v Orientu byl požadovaným vykonavatelem vkládání rukou biskup (a zůstal jím dodnes), došlo k tomu, že se vytvořil časový odstup mezi křtem (děti, udíleným obyčejným knězem) a biřmováním udíleným v pozdějším věku biskupem. Tak také zřetelně vyvstal rozdíl mezi oběma svátostmi. Již středověké sněmy znají biřmovací pomazání jako svátost oddělenou od křtu. Tridentický sněm slavnostně definuje tuto svátost (1547), aniž by učil o bezvýhradné nutnosti této svátosti ke spásě, a aniž by popíral těsnější sounáležitost křtu a biřmování. Katolicky je pojem „svátosti“ obecně platný jako pojem pro sedm slov milosti udílených pod znamením a pouze pro ně, teprve středověkým pojmem, a nesmí zakrývat rozdílnost a rozdílnou závažnost těchto sedmi znamení. Podle tradiční nauky působí biřmování posílení víry, dokonává křest a znamená pro biřmovance trvalý „stav“ v církvi, protože nemůže být opakováno (charakter utvrzení). II. Vatikánský sněm říká: Skrze

³ Rahner, K., O svátostech v církvi, str. 45-47.

svátost biřmování jsou věřící dokonaleji začleněni do církve a vyzbrojeni zvláštní mocí Ducha Svatého. Přísnějším způsobem jsou zavázáni šířit a bránit víru slovem i činem jako praví Kristovi svědkové. Tato svátost má pro tento koncil též na jiných místech zvláštní vztah k apoštolátu laiků.⁴

„Je na čase, abychom po těchto víceméně nouzových a spíše školských vysvětleních hledali onen „bod v životě“, z něhož může být tato svátost dnešnímu člověku lépe srozumitelná. Při žádné svátosti bychom neměli vycházet z představy, že je to rituální záležitost, která cosi ovlivňuje a poskytuje to, co nelze získat jinak. Vycházíme-li z tohoto modelu představy jakožto z prvního, vznikne nutně otázka, jak a kde lze vážně a důvěryhodně zjistit, co se ve svátostech skutečně „děje“. A potom nemálo lidí řekne, že nezjistili účinek, a že tvrzení o udělení milosti je pouze prázdnou nebo pro někoho přinejmenším nepříliš závaznou ideologií.

U svátostí musíme mnohem spíše postupovat opačně a ptát se: Kde v našem všedním životě stále znovu a všude zakoušíme „milost“, onu celý náš život nesoucí a osvobozující skutečnost, již nazýváme Duchem Svatým, takže svátosti mohou být chápány teprve odtud jakožto zjevení a příslib právě této milosti uvnitř církve, milosti prostupující celý náš život, a to i tehdy, když tento život není svátostmi výslovně zasáhnut? Svátosti musíme chápat jako dějinnou a církevní tělesnost oné milosti, kterou zakoušíme v životě, ať už obsah této zkušenosti nazveme Duchem a milostí, či nikoliv.

V této perspektivě se svátosti nestávají ani nadbytečnými, ani bezvýznamnými, ale zjevují se jako hmatatelnost a církevní objasnění milosti, jež není pouze partikulární mimořádnou událostí uvnitř jinak pouze pozemského, profánního a sekularizovaného světa, nýbrž nejnaternější živoucností tohoto světa, poskytující sílu a zaslubující věčnou budoucnost.

Tím není popřena účinnost milosti svátostí. Je jenom zřejmé, že milost je právě tak příčinou jako účinkem svátostí, neboť je přenesena na člověka, zatímco se (i přiměřeně své podstatě) ještě jednou výslovně ztělesňuje ve svátostech.

Z tohoto bodu tedy vyplývá, abychom se nejprve zeptali: Kde konkrétně v našem životě působí, byť snad velmi diskrétně a bezejmenně, onen Duch milosti Boží, jehož do jisté míry kultický a společenský úřední příslib rozeznáváme v biřmová-

⁴ srov. Rahner, K., O svátostech v církvi, str. 49-50.

ní? Kde je v životě onen Duch, který prostřednictvím tohoto života svátost Ducha opravňuje?

Když se takto ptáme, ptáme se vlastně i na onen „křest v Duchu“, který hledají - i když snad někdy v indiskrétních a bizarních formách - entusiastická duchovní hnutí dnešní doby jakožto pravou legitimaci křesťanství.

Nepotřebujeme usilovat o takový křest v Duchu, který by byl chápán jako bodovitě daný, jednorázový zážitek znovuzrození, i když by se nemělo popírat, že se něco takového mnohým křesťanům může stát. Hledáme zde diskrétní, avšak skutečná dosvědčení Božího Ducha, díky nimž vlastně teprve dokážeme rozeznat, co je míněno Bohem, jeho Duchem a jeho milostí.“⁵

Je dobré si položit otázku spolu s K. Rahnerem: Jaký význam může mít svátost biřmování pro dnešního člověka a jak poznáme působení Ducha svatého v našem všedním životě? Nečekejme velké věci a mocné vanutí Ducha, ale spíše jej můžeme nalézt v tichosti, v nudné každodennosti, v našich osobních těžkostech, bolestech a prohrách, ve společenství lidí věřících v Božího Ducha. A svátost biřmování znamená teprve počátek na naší cestě křtu v Duchu. Tento křest v Duchu se musí rozšířit na celý náš život. Kde je po celý život nesena zodpovědnost, nepřinášející jediní žádný užitek, kde trvá naděje proti veškeré naději, kde vytrvává láska, kde se do Božích rukou svěřuje dokonce i vina, kde je mlčky a odevzdaně přijímána smrt jakožto zaslíbení, tam se uskutečňuje celoživotní křest v Duchu. Takový život, nesený samotným Bohem je milostí a toto vyznání se děje právě při biřmování. Duch příslibený církvi v biřmování, je tím Duchem, který drží veškeré dějiny přírody i ducha jako dílo své lásky a adresáta svého sebesdílení, vytváří společenství a chce všechno sjednotit v pravdě a lásce. Pak je nám samozřejmé, že svátost Ducha - biřmování - je svátostí dosvědčení víry, a to především prostřednictvím prostého skutku života, především slovy, a proto je svátostí poslání. Neměli bychom proto přijmout toto jedinečné zaslíbení pro veškerou budoucnost našeho života a stávat se znovu a znovu lidmi Letnic?⁶

Tento Duch nám nabízí opravdový život v plnosti, on má moc přiblížit nás Bohu, člověku i stvoření, on stále zpřítomňuje dějiny naší spásy. Jeho přijetí ale vyžaduje skutečný duchovní život.

⁵ Rahner, K., O svátostech v církvi, str. 50-52.

⁶ srov. Rahner, K., O svátostech v církvi, str. 54-55.

„Vždyť Duch svatý je prostorem setkání člověka s Bohem i člověka s člověkem, ale také člověka se stvořením. On, Dárce života, Duch sjednotitel, Duch již přítomné a působící Boží slávy, je i Duchem naděje v boji mezi kulturou života a kulturou smrti. Před lidstvem stojí pouze dvě alternativy, buď zahyne ve věčném rozdělení, nebo bude žít na cestě k oné jednotě v mnohosti, jež představuje jedinou reálně možnou budoucnost. To však pochopitelně od křesťanů vyžaduje skutečný duchovní život, Kristovu kenozí napodobující zříkání se sebe sama, účinnou lásku, která překonává hřích rozdělení prožíváním vlastního osobního podílu na tajemství Kristova kříže. Vždyť Boží Syn přišel a položil svůj život proto, aby shromáždil všechny rozptýlené Boží děti v jednotě jím darovaného Ducha.

„Bez něho je Bůh vysoko, Kristus zůstává daleko v minulosti, evangelium je mrtvou literou, církev je pouhou organizací, autorita je jenom vládou, misie je pouhou propagandou, liturgie se stává zařikáváním, křesťanské jednání zůstává pouhou morálkou pro otroky.

V něm se však celý vesmír pozvedá a štká v porodních bolestech rodícího se království, vzkříšený Kristus je přítomen, evangelium je mocí života, církev nabývá významu trinitárního společenství, autorita je osvobozující službou, misie jsou trvalými Letnicemi, liturgie je zpřítomněním a předchutí, lidské konání je zbožštěno.“⁷

Ve svátosti biřmování nám Bůh nabízí pomoc Ducha svatého, který uzdravuje život křesťana, uvádí ho do spojení s Bohem a společenství s lidmi, a který ho uschopňuje ke službě druhým. Tohoto Ducha můžeme přijmout, když se mu neustále znovu vydáváme.

„Duch svatý zapaluje oheň - a dobré skutky se jen sypou“, říká podle legendy farář arský. Skrze dary Ducha svatého se biřmování stává svátostí, která uzdravuje život křesťana ze dvou smrtelných nemocí: ze stresu a z rutiny. Být přepracovaný, „už nemoci dál“ patří dnes už k dobrým mravům. Trpět rutinou z množství práce, ba přesněji řečeno nudou, to se dnes už prostě nosí. Stres a nuda jsou v podstatě nevědomou podobou rezignace, vyjadřují plíživou beznaděj: Musím vždycky všechno udělat sám“. Právě to však není realismus, nýbrž iluze - ba lépe řečeno pýcha. „Má-li člověk Ducha svatého, jak sladké jsou námahy tohoto světa,“ říká farář arský, který byl znám tím, že mu zahálka moc nevoněla. Vstával v jednu ráno a zpovídal šestnáct hodin denně. A na jiném místě říká: „Jsou lidé, kterým náboženství připadá nudné - to je znamením, že nemají Ducha svatého“. Stres a nuda nejsou však jenom známkou

rezignace, nezadržitelně vedou také k frustraci a nezřízené kritičnosti - a k nejrůznějším podobám agresivity. Mají zároveň ochromující i rozkladné účinky; jsou smrtí všeho tvůrčího a jednotícího; vedou k osamocení a prázdnotě.

Svätost biřmování patří spolu se křtem a eucharistií ke „svátostem iniciačním“: Má mocněji uvádět do spojení člověka s Bohem a do společenství lidí; do vztahu, lásky a služby. Skrze dary Ducha má být posíleno (biřmováno) všechno, co je slabé díky slabostem naší přirozenosti: Bůh od nás neočekává víc, než jsme schopni dát. Naším problémem je, že si myslíme, že musíme všechno dokázat sami. U Boha o něčem takovém nemůže být řeči: Proč se stal člověkem? Slova faráře arského: „Má-li člověk Ducha svatého, jak sladké jsou mu námahy tohoto světa“, se zdají být dobrým měřítkem: čím víc si stěžujeme pod tíhou denní práce, tím lépe poznáváme, jak málo se necháváme inspirovat Duchem svatým a zároveň jak těžkopádné a monotónní je ovoce naší práce.“⁸

Katechismus katolické církve říká o svátosti biřmování, že spolu se křtem a eucharistií tvoří souhrn svátostí uvedení do křesťanského života a že tuto jednotu je třeba uchovávat. Tato svátost je potřebná k naplnění křestní milosti; pokřtěné dokonaleji spojuje s církví a obdařuje zvláštní silou Ducha svatého, proto jsou ještě více povinni šířit a bránit víru slovem i skutkem jako opravdoví Kristovi svědkové.⁹ Dar Ducha svatého je pro všechny lidi. Podmínkou je víra v Ježíše Krista, stvrzená křtem.

„Tato plnost Ducha neměla být jen výsadou Mesiáše, ale měla být sdělena celému mesiášskému lidu. Kristus vícekrát přislíbil toto vylití Ducha, tento přislíb uskutečnil nejprve v den velikonoce a později skvělejší způsobem v den letnic. Apoštolové, plní Ducha svatého, začali „hlásat velké Boží skutky“ (Sk 2,11) a Petr prohlásil, že toto vylití Ducha na apoštoly je znamením mesiášské doby. Ti, kteří tehdy uvěřili kázání apoštolů a dali se pokřtít, dostali pak „dar Ducha svatého“ (Sk 2,38).“¹⁰

Vkládání rukou v římském obřadu biřmování je od dob apoštolských znamením daru Ducha a je považováno za původ svátosti biřmování. „Od té doby apoštolové, plníce Kristovu vůli, udíleli nově pokřtěným skrze vkládání rukou dar Ducha, který přivádí k plnosti křestní milost. To vysvětluje, proč se v listu Židům mezi prv-

⁷ Duch svatý, Základní východiska křesťanské pneumatologie, str. 47,48.

⁸ March, M., Uzdravování skrze svátosti, str. 30-31.

⁹ srov. Katechismus katolické církve, čl. 1285.

¹⁰ Katechismus katolické církve, čl. 1287.

ními prvky křesťanské výchovy právem považuje toto vkládání rukou za původ svátosti biřmování, která jakýmsi způsobem činí v církvi milost letnic trvalou.“¹¹

Další znamení v obřadu biřmování je mazání křížmem, které naznačuje a vtiskuje duchovní pečeť. Tato pečeť Ducha svatého znamená, že naprosto patříme Kristu, že jsme navždy k jeho službám, ale také je příslibem božské ochrany ve velké (eschatologické) zkoušce. Toto pomazání také vysvětluje jméno „křesťan“, jež znamená „pomazaný“ a pochází od jména samého Krista, kterého „Bůh pomazal Duchem svatým“ (Sk 10,38).¹²

Účinkem svátosti biřmování je plné vylití Ducha svatého, jak bylo kdysi uděleno apoštolům v den letnic. Vtiskuje do duše nezrušitelné duchovní znamení, že Ježíš vtiskl křesťanovi pečeť svého Ducha, aby byl jeho svědkem.

K dalším účinkům biřmování patří vzrůst a prohloubení křestní milosti:

- hlouběji nás zakořeňuje do Božího synovství, jež nám dává volat: „abba Otče“ (Řím 8,15);
- pevněji nás spojuje s Kristem;
- rozmnožuje v nás dary Ducha svatého;
- dokonaleji nás připoutává k církvi;
- poskytuje nám zvláštní sílu Ducha svatého, abychom šířili a bránili víru slovem i skutkem jako opravdoví Kristovi svědkové, abychom statečně vyznávali Kristovo jméno a abychom se nikdy nestyděli za kříž.¹³

Biřmování také zdokonaluje obecné kněžství věřících, přijaté při křtu a biřmovanec dostává moc veřejně vyznávat svou víru.¹⁴ Kvůli významu této svátosti je vhodné, aby ji uděloval sám biskup. Biskupové, jako nástupci apoštolů dostali plnost svátosti kněžství a proto, když oni udělují tuto svátost, mnohem více se zvýrazňuje spojení biřmovanců s církví, s jejími apoštolskými počátky a s jejím posláním vydávat svědectví Kristu.¹⁵

Při přípravě biřmovanců zdůrazňuje katechismus úlohu společenství, které má u adeptů probouzet smysl pro příslušnost k církvi Ježíše Krista, a to jak ke všeobecné církvi, tak k farnímu společenství. Příprava na biřmování má vést křesťana k důvěrnějšímu spojení s Kristem, k živější důvěrnosti s Duchem svatým, s jeho působením,

¹¹ Katechismus katolické církve, čl. 1288.

¹² srov. Katechismus katolické církve, čl. 1293, 1296, 1289.

¹³ Katechismus katolické církve, čl. 1303.

¹⁴ srov. Katechismus katolické církve, čl. 1302, 1304, 1303, 1305.

¹⁵ srov. Katechismus katolické církve, čl. 1313.

s jeho dary a pobídkami, aby mohl lépe převzít apoštolskou odpovědnost křesťanského života.¹⁶

1.2 Svátost biřmování z pohledu dokumentů 2. vat. koncilu

„Druhý vatikánský koncil s velkou naléhavostí zdůrazňuje, že jsme naprosto odkázáni na Ducha svatého a jeho dary, když praví: „Věřící jsou biřmováním utvrzeni v síle Ducha svatého a sám Pán je pověřuje apoštolátem“.¹⁷ Zde nemá koncil na mysli „mimořádný dar“ prorockví, nýbrž prosté - často skryté - svědectví křesťana v každodenní službě. V koncilní konstituci o liturgii je to formulováno ještě prostěji: „Liturgie svátostí působí, že Boží milost posvěcuje skoro každou životní událost věřících, jsou-li dobře připraveni“¹⁸. Jinými slovy: není rozhodující, co děláme, nýbrž jak to děláme, a přesněji řečeno, jakým způsobem jsme tu pro druhé. Velmi často není „práce pro druhé“ ničím jiným než útekem před tím „být s druhými“. Přispěním Ducha svatého, uděleného nám zvláštní měrou ve svátosti biřmování, by se právě tomuto útěku do aktivismu mělo zabránit.

V souvislosti s biřmováním hovoří druhý vatikánský koncil o posvěcení laiků: „Jsou posvěceni (působením biřmování) na královské kněžstvo a svatý lid¹⁹, aby svou veškerou činností přinášeli duchovní oběti a po celém světě vydávali svědectví Kristu. Svátosti (...) jim vlévají a probouzejí v nich tu lásku, která je jakoby duší veškerého apoštolátu“.²⁰ „Skutky křesťanů nemají tedy žádného smyslu samy o sobě, smyslu totiž nabývají v té míře, v jaké jsou přinášeny jako oběť, aby se tím staly svědectvím o Kristu. Řečeno slovy Matky Terezy: „Bez víry v Krista není lásky - a bez lásky není služby chudým.“²¹

Výroky koncilu jasně ukazují, že biřmování není jednorázovou událostí, ale počátkem celoživotního uzdravujícího procesu. Je proto důležité, aby mladí lidé nebo i dospělí, kteří přijímají svátost biřmování, byli seznámeni s úkoly, pro které tyto dary Ducha potřebují. Nejprve ale musí sami na sobě zakusit posilující a uzdravující účinek darů Ducha svatého a vydat o tom svědectví. Zde by se mohly osvědčit mod-

¹⁶ srov. Katechismus katolické církve, čl. 1309.

¹⁷ AA 3.

¹⁸ SC 61.

¹⁹ srov. 1P 2,4-10.

²⁰ AA 3.

²¹ Marsch, M., Uzdravování skrze svátosti, str. 31.

litební skupiny nebo biblické kroužky, vedené mladými biřmovanci i dospělými, kteří jsou tímto úkolem pověřeni proto, aby prokázali účinnost přijatých darů.

Zde se také vytváří prostor pro praktické skutky bliženské lásky, jako navštěvování starých lidí, setkávání se s mladými ohroženými lidmi, třeba s alkoholiky a drogově závislými. Mezi praktické skutky lásky jistě patří vnímavost pro své okolí, kdy nepřehlídím slabé, znevýhodněné, ponížené, ty které lidé nepřijímají a hledám v nich Krista. Tak může zakoušet uzdravující účinek biřmování celá místní církev. Je však stále třeba vést biřmovance k vnitřnímu životu modlitby, aby se upevňovalo jejich spojení s Kristem v Duchu svatém.²²

„Křtem jsou věřící včlenění do církve a křestním nezrušitelným znamením jsou pověřeni konat bohopoctu křesťanského náboženství. Když se znovuzrozením stali Božími dětmi, mají závazek vyznávat před lidmi víru, kterou dostali od Boha prostřednictvím církve. Svátost biřmování je dokonaleji spojuje s církví a obdařuje zvláštní silou Ducha svatého, proto jsou ještě více povinni šířit a bránit víru slovem i skutkem jako opravdoví Kristovi svědkové.“²³

Výše uvedený výrok z *Lumen Gentium* v sobě zahrnuje požadavek pro biřmovance ohledně jejich povinnosti šířit a bránit víru. Láska, kterou zakoušíme od Boha a v bratrském společenství v nás má probouzet touhu evangelizovat, přinášet Krista bližním. V evangelizaci má láska ústřední postavení. Evangelizujeme ne z povinnosti, ale protože nás vede láska k bratrům. A touto láskou evangelizujeme mnohem víc než slovy. Soucítění způsobuje, že máme soucit s těmi, kteří trpí morální, duchovní nebo fyzickou bídou. Každá evangelizace je úkonem soucítění. Každý z nás může najít způsob, jak projevit soucit ve svém okolí, ve farnosti... Je to otázka pozornosti srdce. Evangelizovat znamená nejprve touhu, horlivost. V tom smyslu chtít evangelizovat je tolik jako evangelizovat. Toužit v srdci poslouchat Boha, milovat bratry a zprostředkovat jim to nejlepší: Ježíše. Jak tedy evangelizovat? Dát se vést Duchem svatým. Jeho prvním působením je naše obrácení a posvěcení, potom nás povede ke stále větší lásce k Ježíši Kristu a k církvi. Bude nám pomáhat objevovat bezedné bohatství modlitby, svátostí, života v církvi a jejich velkou důležitost v našem duchovním životě. Pomůže nám prohloubit naši víru a přivede nás k osobnímu setkání se zmrtvýchvstalým Kristem. Uvede nás do modlitby, která je nutná, když chceme slyšet a uskutečňovat Boží slovo. Od nás se žádá víra a neustálá ochota

²² srov. Marsch, M., *Uzdravování skrze svátosti*, str. 31-32

²³ LG 11.

k obrácení. Máme rozličné prostředky, abychom uskutečňovali Ježíšova slova: „Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všemu stvoření“ (Mk 16,15). Ježíš nás posílá takové jací jsme. Duch svatý bude působit i navzdory našim slabostem a nedostatkům.²⁴

„K uskutečnění toho všeho poslal Kristus od otce Ducha svatého, aby na jeho díle spásy působil zevnitř a pobízel církev k rozšiřování. Není pochyby, že Duch svatý působil ve světě již dříve, než byl Kristus oslaven, v den letnic však sestoupil na apoštoly, aby s nimi zůstal navěky. Církev veřejně vystoupila před zástupy, kázáním se začalo šířit evangelium mezi národy a konečně bylo předznamenáno sjednocení národů a všeobecnosti víry prostřednictvím církve Nového zákona, která mluví všemi jazyky, v lásce všem jazykům rozumí a všechny objímá, a tak překonává babylonské rozptýlení. O letnicích začaly „skutky apoštolů“, tak jako sestoupením Ducha svatého na Pannu Marii byl počat Kristus a jako sestoupením téhož Ducha svatého na Krista při modlitbě byl Kristus veden k dílu své služby. Sám Pán Ježíš, dříve než svobodně položil život za svět, tak uspořádal apoštolské působení a slíbil seslání Ducha svatého, že oba společně všude a vždycky uskutečňují dílo spásy. Duch svatý po všechny časy celou církev „sjednocuje ve společenství a ve službě, vybavuje ji různými hierarchickými a charismatickými dary“, oživuje církevní instituce jako jejich duše a věřícím vlévá do srdce stejného Ducha poslání, jaký pobízel samého Krista. Někdy také apoštolskou činnost viditelně předchází a různými způsoby neustále provází a řídí.“²⁵

²⁴ srov. Moens, J., L., *Evangelizovat znamená milovat*, str. 33, 34, 27, 25, 26.

²⁵ AG 4.

2. Adresáti katecheze

2.1 Charakterizace cílové skupiny

Tato práce je zaměřena na dospívající (případně i mladé dospělé) křesťany, proto se zde budeme především věnovat této věkové skupině.

Období adolescence je druhou fází relativně dlouhého časového úseku dospívání. Trvá přibližně od 15 do 20 let, s určitou individuální variabilitou (zejména v oblasti psychické a sociální, vzácněji i somatické). Toto přechodné životní období přípravy na dospělost vzniklo vlastně v rámci civilizačních změn. V současnosti je role dospělého náročnější než tomu bylo v minulosti, navíc neposkytuje takovou prestiž a jednoznačnou identitu. S rozvojem společnosti došlo k odlišnému pojetí různých složek dospělosti. Proto vzniká přechodné období, kdy mladý člověk postupně dosahuje dospělosti, ale změny v různých oblastech nejsou stejně rychlé. Vstup do fáze adolescence je biologicky ohraničen pohlavním dozráním. V adolescenci probíhá velká psychosociální proměna, mění se osobnost i sociální role, která s sebou nese vyšší sociální prestiž. Dokončuje se odpoutání od rodiny, dochází ke stabilizaci a zklidnění vztahu s rodiči. Významu nabývají vztahy s vrstevníky a partnerské vztahy, které už bývají mnohem zralejší.²⁶

Adolescenti jsou v podstatě na rozhraní mezi dětstvím a dospělostí. Nejsou to mladí dospělí. Jejich potřeby, včetně citových, jsou potřeby dětí. Častou chybou, které se dopouštíme je, že se na dospívající díváme jako na mladé dospělé. Tím se snadno přehlídí jejich dětská potřeba cítit, že je někdo miluje a přijímá, že se o ně někdo stará. Potřebují vědět, že o ně má někdo zájem. Proto se stává, že mnoho mladých lidí má dnes pocit, že na nich doopravdy nikomu nezáleží. Z toho pramení pocity zbytečnosti, beznaděje, méněcennosti a bezmoci.

Příliš mnoho mladých se na sebe dívá negativně, jako na neoceněné a bezcenné. Důvod takového pohledu na sebe sama je v tom, když dítě necítí skutečný zájem a skutečnou lásku. Proto se o dnešní mládeži často vyjadřuje jako o „apatické generaci.“

Důsledkem takové apatie je deprese a vzdor proti autoritám. Apatičtí mladí pak často podléhají vlivu různých autoritativních skupin, které mají na všechno

²⁶ srov. Vágnerová, M., *Vývojová psychologie*, str. 253.

snadnou odpověď a slibují neuskutečnitelné. Ale apatii je možné u mládeže předcházet a vypěstovat u nich zdravé, energické, produktivní a tvořivé postoje.²⁷

M. Vágnerová odkazuje na Eriksonovu teorii psychosociálního moratoria, která zkoumá zvýšené nároky tohoto životního období dospívajících.

„Vyjádření přechodnosti, provizoria, jako hlavní charakteristiky tohoto období je i v Eriksonově termínu psychosociální moratorium. Vyjadřuje skutečnost, že mnoha adolescentům se jeví dospělost příliš náročná nebo málo přitažlivá, a proto ji chtějí odložit. Moratorium je výrazem potřeby něco zastavit, zabrzdit. P. Říčan mluví o aktuálním „kultu nezralosti“, který chování adolescentů ovlivňuje. Adolescenti si vytvářejí svou vlastní kulturu, která se projevuje v demonstrování potřebě volnosti a experimentování, nechutí k definitivnímu řešení vlastní situace, k volbě, která by pro ně znamenala omezení a ochuzení. Odmítnutí stylu života a hodnot rodičovské generace už nemívá charakter protestu, negace, ale projevuje se spíše jejich ignorováním.

V adolescenci se mění postoj k budoucnosti. Adolescent se cítí ve vztahu k budoucím možnostem svobodný. Ví, že si může vybrat, ale některé role nechává raději prozatím nenaplněné. Odklad řešení do budoucnosti může být výrazem nechuti zvolit nějakou definitivní alternativu nebo obranným mechanismem v situaci, kdy je žádoucí řešení nedostupné. Avšak zaměření na budoucnost příliš neovlivňuje aktuální prožitky. Subjektivní význam současnosti je v souladu s potřebou moratoria, do určité míry je sám důraz na aktuální prožívání moratoriumem. Kromě toho je i zdrojem nových zkušeností a prožitků, saturujících různé potřeby.

Adolescenti žijí naplno a přítomnost pro ně nemá jen smysl přípravy na blízkou dospělost. Současnost i budoucnost jsou stejně důležité. Budoucnost je akcentována spíše tehdy, jestliže je aktuální situace neuspokojující a budoucnost je anticipována jako období definitivního, samozřejmě idealizovaného vyřešení všech problémů. Když naopak budoucnost vyvolává velkou nejistotu a úzkost, bude adolescent v rámci moratoria preferovat současnost. Přechodné období adolescence má za úkol poskytnout jedinci čas a možnost, aby dosáhl předpokladů stát se dospělým ve všech oblastech, v nichž to současná společnost vyžaduje. Právě v tom ovšem bývá jeden ze zdrojů napětí, protože tempo biologického, psychického a sociálního vývoje může být rozdílné a dospělost není v současnosti nijak přesně definována.“²⁸

²⁷ srov. Campbell, Ross, Hledám svou cestu, str. 28.

²⁸ Vágnerová, M., Vývojová psychologie, str. 253-254.

Období adolescence je velmi náročným obdobím plným změn a hledání vlastní identity, kterou se snaží adolescent hledat v mnoha oblastech. Jednou z nich je kladení velkého důrazu na zevnějšek, pro získání potřebné sociální pozice. Mladý člověk chce být „moderní“, nosit značkové oblečení. Chce se podobat svým idolům, zvláště u dívek je nebezpečí poruch příjmu potravy z jejich touhy a snahy podobat se současným idolům krásy (miss, modelky). Pro mladé muže je zase důležitá fyzická zdatnost, výška postavy a síla. V tomto období se završuje rozvoj identity, ale mnohdy jde o pouhé převzetí nějakého modelu, charakteristického pro určitou skupinu. Významnou složkou identity adolescenta je rozvoj mužské a ženské role. Člověk je definován také tím ke komu patří, proto zde nastupuje důležitost skupiny, party a vztahu k jiným lidem. Vrstevníci pomáhají adolescentům uspokojovat různé potřeby, emoční jistotu obvykle představuje stabilní přítel. Vyrůstá význam partnerských vztahů, které však většinou ještě nejsou stabilní a po určité době se rozpadají.

Adolescent je postupně stále více akceptován jako dospělá osoba, ale také se od něj vyžaduje dospělé chování. Mění se i sociální role, především v profesní oblasti. Nástup do zaměstnání je jednou z variant institucionalizace dospělosti. To sebou přináší odpovědnost s mnoha omezeními, na jejíž zvládnutí se nemusí cítit ještě dostatečně zralý. Výhodou je větší ekonomická samostatnost spojená s větší osobní svobodou.

Adolescent umí uvažovat flexibilně. Není zatížen zkušeností, a proto občas uvažuje až příliš radikálně. Jeho kompetence jsou na počátku tohoto období potvrzeny přijetím do nějaké školské instituce, která reprezentuje i budoucí profesní zařazení. Způsob absolvování této školy však nebývá důležitý, a proto adolescentům často chybí motivace k lepšímu výkonu. Adolescenti se dovedou i nadchnout a umí pracovat, pokud jim na něčem záleží. V období adolescence se dotvářejí postoje a obecné strategie chování ve vztahu k výkonu i vlastní sociální pozici. Přestože většina charakterových rysů se už vytvořila, obvykle je možné je ještě změnit. Toto období by se mělo využít k pěstování pěkných vlastností a proměně těch méně žádoucích.²⁹

Adolescent má otevřenou budoucnost a téměř neomezenou možnost seberealizace. Schopnost odložit uspokojení je znakem počínající dospělosti. Stanovené cíle bývají vysoké a představují příležitost k prokázání kompetencí a tím i k potvrzení vlastní hodnoty.

²⁹ srov. Vágnerová, M., Vývojová psychologie, str. 296-297, a také srov. Campbell, R., Hledám svou cestu, str. 112.

Pro dospívajícího je hodnota výkonu relativní, podle jeho sociálního významu, proto spíše taktizuje, než aby se snažil látku zvládnout. Ale adolescenti umí pracovat a umí se nadchnout pro to, co má pro ně význam. Bývají to výkony ve sportu, v umělecké aktivitě, v technické oblasti a jinde. vytváří se také vztah k výkonu, nyní ve škole, později k profesní roli. Jde i o hodnoty, s nimiž se ztotožňuje, jaký význam má pro něj úspěch, k čemu je prostředkem.³⁰

Jednou z nejdůležitějších stránek osobnosti mladého člověka je jeho zaměření na cíl. Je dobré mít cíl a být svědomitý, ale lidé, kteří to přeženou mají sklon dívat se na život jako na něco těžkého, v čem se skrývá jen málo radosti. Není dobré být velkým perfekcionalistou a být příliš zaměřený na svůj cíl. Zde je důležité ukázat mladým lidem cenu lidských vztahů, vést je ke schopnosti vytvářet skutečně kvalitní vztahy jako partner, rodič a kamarád.³¹

Závislost na pocitech a citové hodnocení, závislost na tom, jak mě vidí druhí, příslušnost ke skupině to jsou další charakterizující složky osobnosti dospívajících.

„Citové prožitky adolescentů jsou autentické ve smyslu jejich nefalšovanosti a intenzity. Citové hodnocení ovlivňuje celkový názor na různé vztahy a události, ale i na sebe sama. Emoční prožitky přispívají k poznání individuální specifčnosti, toho čím se jedinec liší od svého okolí. Posuzování pocitů je velmi obtížné, protože je často nelze ani pořádně pojmenovat. Důraz na citové hodnocení je ovšem dost komplikovanou oblastí sebepoznání. Často vede k nejistotě a stimuluje obrany proti zvlášť zneklidňujícím projevům.“³²

„Kontakt s vrstevníky uspokojuje potřebu orientace a smysluplného učení. Jedinec společně s vrstevníky experimentuje v oblasti řešení různých situací. Učí se od nich potřebné sociální strategie a rozlišuje, jakou mají v různých situacích účinnost. Tato zkušenost ovlivní rozvoj obecných strategií, typických pro toho jedince. Soužití s vrstevníky vede adolescenta zcela logicky k poznávání a uvědomění podobnosti či odlišnosti ostatních od něho samého. Porovnávání sebe sama s kamarády vede i k lepšímu sebepoznání. Partner s podobnými zkušenostmi, s obdobnou rolí i potřebami umožňuje společné sdílení určitých pocitů a prožitků.

Vrstevníci postupně nahrazují rodinu i v oblasti uspokojování potřeby citové jistoty a bezpečí. Jakmile se dospívající odpoutává od rodiny, ztrácí do určité míry i

³⁰ srov. Vágnerová, M., Vývojová psychologie, str. 261-262.

³¹ srov. Campbell, R., Hledám svou cestu, str.113-114.

³² Vágnerová, M., Vývojová psychologie, str. 267.

citové zázemí, které mu poskytovala. Akceptuje-li šanci k osobnímu rozvoji, ztrácí jistotu, která vyplývala z infantilní role. Samostatnost ovšem naznamená osamělost a adolescent hledá oporu u vrstevníků, kteří jsou v podobné životní situaci. Pocit jistoty je v tomto období uspokojován vrstevnickými vztahy.³³

Pro dospívající má velký význam hodnocení jiných lidí. Vychází to z jejich vnitřní nejistoty a pochybnostech o sobě. Pro nalezení identity jsou pro ně důležité vztahy k jiným lidem nebo ke skupině. Pomocí těchto vztahů se adolescent nějak vymezuje, a to buď pozitivně nebo negativně. Identifikace se skupinou je obvykle přechodnou fází osamostatňování a hledání vlastní identity, kdyby se stala základem trvalejšího sebepojetí, byla by projevem jeho chudosti.³⁴

Mladí lidé hledají vztah k příteli, partnerovi a stejně tak je pro ně důležitý i vztah ke skupině (partě). Parta nabízí pocit uznání a bezpečí, zde se mohou sdílet s vrstevníky většinou podobných zájmů a mohou společně leccos podnikat. Skupina poskytuje jednotlivci oporu a zprostředkuje normy a hodnoty, které jednotliví členové uznávají. Zde se člověk cítí svobodný od vlivů světa dospělých (rodina, škola, zaměstnání). Zde si může vytvářet svůj svět, svůj systém hodnot a vyzkoušet si nové životní formy. Skupina přispívá k rozvoji osobnosti, neboť mladý člověk se s ní může identifikovat a vytvořit odstup od jiných skupin. Skupina také hraje důležitou roli při vytváření vztahů a přináší svým členům pozitivní zážitky, jako zážitek sounáležitosti, uznání, úspěchu.

Role party byla objevena ve 40. letech v USA. Zprvu byla hodnocena spíše negativně, později jí ale byl přiznán kladný vliv na mladé. Zjistilo se, že skupina vrstevníků působí na mladého člověka často stejným směrem jako rodiče, přispívá k budování identity, naplňuje citové potřeby adolescentů, umožňuje vznik nových přátelství.³⁵

Velmi důležitou oblastí adolescentního období je smysl pro duchovno - transcendentno, dospívající je otevřený pro hledání smyslu života.

„V souvislosti s dalším rozvojem abstraktního myšlení a potřebou najít odpověď na existenciální otázky se v adolescenci mění vztah k víře. Podle E. O. Wilsona má člověk vrozený sklon k víře, i když jej samozřejmě nemají všichni lidé stejně silný. Je to jedna ze složek sociálního chování, s nimiž se lze setkat v každé společ-

³³ Vágnerová, M., Vývojová psychologie, str. 283.

³⁴ srov. Vágnerová, M., Vývojová psychologie, str. 268-269.

³⁵ srov. Kaplánek, M., Pastorec mládeže, str. 69-70.

nosti. Jak říká Prokop Romeš je to tendence k prožitkům posvátna a neempirickému zakotvení lidského myšlení. Obvykle bývá vyjádřena konkrétním způsobem, a to konfesní příslušností. Poskytuje jedinci nejen abstraktní hodnoty, ale i členství v určité skupině, která slouží jako opora jeho identity. Člověk díky ní někam patří a lze ho tímto způsobem charakterizovat. To by ovšem nestačilo. K víře vedou existenciální motivy, které nabývají na významu právě v adolescenci. Je to nejčastěji hledání smyslu života, hledání absolutně platných, trvalých hodnot a potřeba přesahu vlastního života.

V průběhu dospívání se mění charakter víry, resp. vztah k duchovní oblasti. Pro adolescenta už není Bůh jen všemocnou bytostí. Podstatou víry se v rámci schopnosti abstraktního uvažování stává pochopení něčeho vyššího mimo vlastní život.

Víra může dát vlastnímu životu hlubší smysl, který přesahuje jeho aktuální existenci a určuje jeho směřování. Nejvyšší autorita, které jsme oddáni, musí mít takovou hodnotu a trvalost, aby mohla sloužit, jako spolehlivý rámec orientace za všech situací a po celý život. Mnozí mladiství se snaží najít opravdové hodnoty, které by byly trvalé a nezpochybnitelné, a proto by mělo význam je dodržovat.³⁶

Doba dospívání je šancí pro nalezení odpovědí na základní životní otázky týkající se Boha, víry a církve, pro nové nasměrování života. jedná se o věk, kdy se mladý člověk už sám rozhoduje pro přijetí svátostí. Jde o tři skupiny: O katechumeny, biřmovance a o ty, kdo chtějí jako dospívající poprvé přistoupit k svatému přijímání. U těchto lidí hraje důležitou roli společenství, poněvadž se ve věcech víry a křesťanské praxe zpravidla nemohou opřít o vlastní rodinu.³⁷

„Příprava ke svátostem má být tedy vždy spojena s rozhovorem o víře a má směřovat k uvědomění si a k ujasnění osobní víry. Protože krize spojené s dospíváním obvykle vedou k nové formulaci osobního postoje vůči náboženství, může příprava ke svátostem právě v této době mladým lidem významně pomoci v jejich hledání odpovědí na základní otázky týkající se Boha a církve.“³⁸ Dospívající jsou kritičtí ke svým rodičům, jejich hodnotám, chování, k jejich životnímu stylu. Tím si vytváří přesnější představu vlastního budoucího stylu života i své identity. Kritika je jedním ze způsobů hledání. Dospívající jsou kritičtí k autoritám a hledají pravdivou

³⁶ Vágnerová, M., Vývojová psychologie, str. 271, 273.

³⁷ srov. Kaplánek, M., Pastorační mládeže, str. 88.

³⁸ Kaplánek, M., Pastorační mládeže, str. 86.

osobnost a přirozenou autoritu, někoho s kým by se mohli ztotožnit. V této době pokračuje separace od rodiny, kterou stále více nahrazují vrstevníci.³⁹

„Kritičnost a polemika je výrazem potřeby ujasnit si vlastní názory a z toho vyplývající obsah své identity i její budoucí zaměření. Je to nový způsob komunikace s autoritou, kterou dospívající alespoň částečně uznává. Občas mu dokonce slouží v některé oblasti jako model. Adolescenti často hledají dospělého, který by jim imponoval, představoval přirozenou autoritu a bral je vážně, jako stejně hodnotné partnery. Akceptovaná autorita jim pomáhá rozlišovat, jaké chování je pro společnost ještě únosné. Podle E. Y. Friedenberga lze toto hledání vysvětlit jako projev existenciální úzkosti, potřeby najít nějakou vnější moc, která by dospívajícímu poskytla podporu a nejistotu odstranila. Taková autorita a moc může být i duchovního charakteru, protože právě ta by měla všechny potřebné vlastnosti.“⁴⁰

Dospívající děti si u svých rodičů a vychovatelů snad ze všeho nejvíce cení právě upřímnosti. Tím se myslí určitý vnitřní soulad mezi cítěním, myšlením a jednáním. Druhou takovou vlastností, která se dostává na přední místo v hodnotovém žebříčku mladých, je "statečnost". Ta však neznamená jen podnikavou odvahu nebo neohroženost v osobním nebezpečí, ale i schopnost vzdorovat nepřízni osudu, něco vydržet, odolat lákadlům a být věrný sobě samému, svému přesvědčení, svým ideálům. Mladí dovedou odpustit dospělým mnohé nedokonalosti a neznalosti, ba i nižší úroveň rozumovou a kulturní. Ale neodpouštějí, když se někdo na ně "vytahuje", když předstírá něco, co není, neví nebo neumí, když zastírá svou slabost siláckými gesty, když nemá tzv. páteř a jedná a mluví jednou tak a podruhé jinak.

Mít autoritu neznamená si někoho podřídit, ale přitahovat ho mocí své osobnosti, poskytnout mu vedení a pomoc. Je to výzva k následování, která předpokládá i určitou míru svobodného rozhodování na straně toho, kdo autoritu přijímá. Přijmout takové vedení znamená pak nejen podřídit se, ale také s důvěrou spoléhat, zbavit se nejistoty a získat pocit bezpečí.⁴¹

V adolescenci se rozvíjí schopnost abstraktního myšlení. Aby se dospívající mladý člověk naučil správně myslet, potřebuje dostávat intelektuální ujištění (potvrzení). Aby člověk mohl myslet tvořivě, musí si sám sebe vážít citově, psychicky a intelektuálně. Musí pociťovat, že ostatní schvalují jeho schopnost myslet. Znamená

³⁹ srov. Vágnerová, M., *Vývojová psychologie*, str. 281-282.

⁴⁰ Vágnerová, M., *Vývojová psychologie*, str. 283.

⁴¹ srov. Matějček, Z., *Rodiče a děti*, str. 306-309.

to povzbuzovat jeho rozvíjející se sebeúctu ve vztahu k vlastní schopnosti uvažovat a řešit problémy. To znamená ochotu prodiskutovat s nimi jakékoli téma, o kterém chtějí hovořit, být ochoten pozorně vyslechnout jejich názory, dávat jim zpětnou vazbu.⁴²

Jedním z nebezpečí tohoto období je deprese. Deprimovaný mladý člověk lehko podléhá nezdravým vlivům kamarádů, je snadnou obětí drog, alkoholu, kriminality, nepřiměřených sexuálních zkušeností a dalších způsobů protispolečenského chování, včetně sebevraždy. Deprese v dospívání je složitý, zrádný a nebezpečný úkaz. Vzniká totiž z mnoha komplikovaných příčin a často si jí nikdo nevšimne, dokud nevyústí v tragédii. Deprese v dospívání s sebou může nést i jeden či více klasických příznaků deprese dospělých, včetně pocitů bezmoci, beznaděje, melancholie a zoufalství, potíže se spaním (buď spí příliš nebo zase málo), problémy s jídlem (jedí příliš mnoho nebo zas málo a hubnou), únava, sebepodceňování, potíže se zvládnutím hněvu. Mezi specifitější projevy deprese adolescentů patří zhoršené soustředění, denní snění, špatný prospěch, nuda, somatická deprese (bolesti hlavy, na hrudníku), uzavření se do sebe. Když se v dospívání deprese prohlubuje dochází k vážným komplikacím. Začíná to mít dopad i na jeho myšlení. U střední a těžké deprese dospívající postupně ztrácí schopnost myslet jasně, logicky a racionálně. Ztrácí schopnost vytvořit si zdravou perspektivu a čím dál víc se soustřeďuje na morbidní a deprimující detaily. Jeho vnímání skutečnosti se zkracuje, zejména v jeho pohledu na to, co si o něm myslí druzí lidé. Čím dál víc se utvrzuje v tom, že všechno je marné a život nestojí za to, aby ho člověk žil. Deprese v adolescenci není něco, co by jednoduše proběhlo a odeznělo. Vnitřní utrpení se stále zhoršuje, pokud ji nikdo neodhalí a nepodnikne patřičné kroky.⁴³

2.2 Důležitost skupiny (společensví)

Při svátostné katechezi je také důležitá příprava ve společensví a to hned z několika důvodů: adepti se učí žít v křesťanském společensví, mohou se vzájemně sdělovat a mají možnost navazovat osobní vztahy. Zážitek společensví může mladým pomoci zařadit se do farního společensví a pochopit a přijmout církev, jako společensví věřících. Kněz, pastorační pracovník nebo kterýkoli člen společensví,

⁴² srov. Campbell, R., Hledám svou cestu, str. 93, 94.

⁴³ srov. Campbell, R., Hledám svou cestu, str. 82-90.

přijímá úlohu toho, kdo nově příchozí uvádí do společenství a pomáhá jim, aby tam našli své místo. Kněz nebo pastorační pracovník také zodpovídá za přípravu farního společenství, aby byla farnost schopná nové lidi přijmout. Pro vznik blízkých a otevřených vztahů ve společenství přispívá práce ve skupinách, kde se mohou jednotliví členové více poznat, společné zážitky (návštěva kláštera, výlet, společná duchovní cvičení před udělením svátosti), společná diskuse a vedení k tomu, aby se adepti aktivně zapojovali do katecheze a modlitby.

K iniciačním svátostem patří také mystagogie, tj. duchovní doprovázení po přijetí svátosti. To také znamená ochotu a otevřenost farnosti pro tyto mladé.⁴⁴

Níže opět M. Kaplánek k tématu důležitosti skupiny při práci s mládeží.

„Církevní práce s mládeží vychází z toho, že neexistuje žádný křesťanský život mimo společenství, a že také zážitek společenství představuje jednu z možných cest, která vede lidi k objevení významu církve pro jejich život. Proto je vytváření skupin mládeže jedním z důležitých cílů církevní mládežnické práce. Bylo by ale mylné považovat samotné vytvoření skupiny za jediný a poslední cíl. Cílem jsou vztahy členů party mezi sebou a jejich zráním skrze tyto vztahy. „Křesťanská parta“ umožňuje nadto prožít křesťanské hodnoty, jako např. mezilidské vztahy, při nichž je možné překonat sociální, rasové a jiné rozdíly, a to na základě křesťanské víry.

Všechny aktivity, které umožňují mladým lidem setkávat se a navazovat vztahy, odpovídají na potřebu komunikovat. Úsilí o naplnění touhy mladých lidí po vzájemné komunikaci můžeme tedy považovat za jednu z priorit církevní práce s mládeží. Křesťansky orientované skupiny mohou totiž na tuto potřebu odpovídat specifickým způsobem. Křesťansky orientovaná skupina může poskytovat atmosféru bezpodmínečného přijetí, která je předpokladem, aby se člověk někde cítil doma. A cítit se někde opravdu doma je podle sociálních pedagogů jedna ze základních potřeb člověka, kterou často primární rodina neuspokojuje. Poněvadž křesťanství klade důraz na „blíženskou lásku“, je možné očekávat, že křesťanská skupina je schopna snadněji než jiné skupiny poskytnout pocit domova i nově příchozím anebo lidem na okraji společnosti.“⁴⁵

⁴⁴ srov. Kaplánek, M., *Pastorace mládeže*, str. 87-88.

⁴⁵ Kaplánek, M., *Pastorace mládeže*, str. 73-74.

2.3 Požadavky kladené na připravujícího

Příprava má být pro adepty biřmování dostatečně užitečná a přínosná. Nejde tu jen o naplnění představ připravujícího a splnění nároků biskupa. Celý průběh přípravy i jednotlivé katecheze mají být svědomitě předem vypracovány, ale zároveň musí být ponechán prostor pro konkrétní otázky a potřeby adeptů (tzn. otevřenost a ochota zajímat se o témata, která mladé zajímají, o to co prožívají a co je trápí). Je také důležité zapojovat mladé do průběhu katechezí a do modlitby, aby měli na přípravě svůj podíl.

Nejdřív musíme navázat osobní vztah se zájemcem o biřmování. Potřebujeme se přesvědčit o jeho pohnutkách a domluvit s ním způsob přípravy. Příprava může být jak individuální, tak skupinová. Pokud je více zájemců, kteří jsou ve stejné (obdobné) životní situaci, dáváme přednost přípravě skupinové, a to nejen z časových důvodů, ale hlavně kvůli společenství, které mladí spolu vytváří. Je dobré do přípravy zapojit také dospělé farníky (nejlépe tzv. „mladé dospělé“ kolem 20-25 let), kteří se mohou stát později i kmotry.

Přípravu ke svátostem ale nesmíme zaměňovat s výukou náboženství. Ke svátostné katechezi nepatří pouze poučení o svátostech, ale také jejich příprava a prožití ve společenství a mystagogie, tj. duchovní doprovázení po přijetí svátosti.⁴⁶ Příprava na biřmování je pro mladé velká šance, která může být využita ale také zmařena. Řada připravujících ještě stále hledá příručku pro snadnou a rychlou přípravu, někteří by rádi našli knihu, kterou by mohli dát adeptům k prostudování a pak by je mohli jenom vyzkoušet. Kdo má ale zkušenosti s prací s dnešní mládeží, ten ví, že takto postupovat nemůže. Většina naší mládeže žije v nábožensky pluralitním nebo křesťanství odcizeném prostředí. Ani domácí prostředí mladých lidí nebývá křesťanské a i když je, mladý člověk si stejně potřebuje zformulovat „svoji víru“ a rozhodnout se pro osobního Krista, aby mohl obstát v dnešní materialistické a pluralitní společnosti. Pro připravujícího z toho plyne zásada:

Nesoudit podle zkušeností z vlastního mládí, přistupovat k adeptům s otevřeností, dívat se na skutečný stav víry a skutečné potřeby těch, které má před sebou. Dalším důležitým bodem je ujasnění si úkolu připravujícího a ujasnění si cíle celé přípravy, viz dále.⁴⁷

⁴⁶ srov. Kaplánek, M., *Pastorace mládeže*, str. 89, 87.

⁴⁷ srov. *Příprava na biřmování*, str. 6.

Dále je naprosto nutné, aby si připravující ujasnil stav víry, rozsah znalostí a základní otázky adeptů biřmování. Po formální stránce vycházíme z toho, že svátost biřmování patří do trojice iniciačních svátostí. Na biřmování se tedy buď připravuje člověk, který je pokřtěný, zná svou víru, byl uveden do modlitby i do svátostné praxe (eucharistie a pokání) nebo se připravuje člověk, který byl sice pokřtěný, ale dalšího uvedení do života z víry se mu nedostalo. Každý z těchto dvou základních případů potřebuje jiný způsob přípravy. V druhém případě je to podobné jako u katechuménátu, tedy přípravy dospělého na křest.⁴⁸

Příprava na svátost biřmování a celá křesťanská výchova má mladým lidem pomoci k jejich rozvoji a to v oblasti duševní, v oblasti sebevyjádření i v rovině sociální. Každý lidský život je možností rozvoje, přičemž směr takového rozvoje zůstává otevřen. Duchovní rádce má mladému člověku ukázat, že Bůh je skutečným zdrojem síly, vnitřního pokoje i energie. Má ho vést k osobnímu setkání s tímto Bohem, který se mu může stát útočištěm a oporou a který může být odpovědí na všechny jeho otázky.

Další oblastí, ve které může duchovní rádce mladému člověku pomoci, je vyrovnat se svými slabostmi a stinnými stránkami své osobnosti. Duchovní rádce má chápajícím způsobem řešit pády a slabosti svých mladých, má je povzbuzovat a poukazovat na uzdravující Boží jednání. Vždyť Písmo svaté jasně ukazuje, že lidská slabost a pokušitelnost neznamená bezvýchodnost, ale je výchozím bodem pro uzdravující Boží jednání. a právě v této oblasti se dá mladému člověku přiblížit působení Ducha svatého. Duchovní rádce zde může také pomáhat mladému člověku hledat kořeny jeho slabostí a hříchů, modlit se s ním a vést ho k odpuštění a sebezpřijetí.⁴⁹

Aleš Opatrný ve své knize *Pastorace v postmoderní společnosti* shrnuje zásady, které jsou důležité pro pastorační práci kněží i laiků: „Aniž si děláme nároky na plnost, uvedeme zde některé elementy pastorační práce, které se zdají být nepostradatelné, byť v různých prostředích nebude zřejmě jejich důležitost stejná:

Osobní nasazení

Dědictví socialismu ještě stále v mnoha lidech působí. Čekají až někdo něco zařídí či nařídí, vědí, na koho se vymluvit, koho (místo sebe) volat k odpovědnosti.

⁴⁸ srov. Příprava na biřmování, str. 7.

⁴⁹ srov. Smahel, R., *Duch svatý*, str. 19.

Osobní nasazení bude jistě u každého vypadat jinak, jeho efekt je dán mimo jiné schopnostmi, věkem a sociálním zařazením. Jako postoj je ale nezbytné prakticky u všech křesťanů, kteří jsou v činné fázi života a kterým na církvi záleží;

Duchovní ohniska

Jakkoliv lze i nadále považovat územní farnosti za základní pastorační jednotky a za typická prostředí, v nichž se děje vnitřní život církve, je nezbytné, aby byla doplněna duchovními ohnisky klasickými (řeholní domy, poutní místa) i novodobými (hnutí s jejich stálými členy a domy, speciální cyklické akce pro mládež, manžele, rodiny apod.). I když zde vždy zůstane zřejmě v principu neodstranitelné nebezpečí pouhého konzumu „duchovní šlehačky“ místo sdílení víry a vždy mu budou někteří krátkodobě nebo i dlouhodobě podléhat, není to důvodem k odmítání těchto duchovních ohnisek. Život křesťanů v dobře vedené farnosti, ze které nikdy nikam nevyjdou, je sice stabilní a cenný, ale nemůže zasáhnout všechny typy farníků a naplnit všechny jejich potřeby. Setkání s prostředím, kde jsou využívány podmínky k intenzivnímu duchovnímu životu, působí na řadu katolíků stimulujícím účinkem;

Vzory

Směrodatné a nadprůměrně zdatné osoby jsou důležité i v oblasti církve, a to nejen pro dospívající a mládež.. Život z víry je třeba vidět na konkrétních příkladech současníků. Je známo, že vzory nelze „vyrábět“ ani „dodávat“. Lze je ale citlivě přiblížovat a hlavně je možné a nutné neubíjet je a neshazovat před druhými pro nadprůměrnou kvalitu jejich života. Na druhé straně ovšem není radno dělat z nich nedotknutelné idoly;

Duchovní doprovázení

Rozhovor o osobních cestách víry, poučená a rozumějící asistence v obtížných životních zkouškách nebo v období rozhodování, sledování a podpora osobního růstu víry a lidského dozrávání; to jsou požadavky tím naléhavěji pocíťované, čím větším tlakem působí na jedné straně víře odcizená společnost na křesťana a na druhé straně čím větší je uvnitř církve (oprávněný) tlak na růst kvality křesťanského života. Je známou a nepříjemnou skutečností, že osob schopných kvalitního doprovázení není k dispozici mnoho. Kromě toho se činnost, pracovitost a výkonnost kněze mnohdy spíše posuzuje podle počtu nedělních bohoslužeb a opravených kostelů a kap-

lí, než podle času věnovaného kvalitním duchovním rozhovorům. Nejen pro nedostatek kněží, ale i pro různost obdarování v církvi a vzhledem ke zkušenostem zejména na křesťanském Východě je nutné také uznat, že v některých ohledech jsou doprovázení schopni i laici, kterým je potřeba ovšem poskytnout další vzdělání a prostor i důvěru k této službě;

Trpělivost pro růst

Prostředí, ve kterém se nacházíme, žádá zpravidla velké výkony a okamžitý efekt. V oblasti víry ale lze něco takového uskutečňovat zpravidla jen za cenu deformací a účinek nebývá trvalý. Trpělivost pro růst předpokládá také ochotu snášet situace, v nichž křesťané vypadají jako ti, kdo trvale a beznadějně zaostávají za tempem úspěšných lidí ve světě;

Možnost účasti v přiměřeném společenství

Slovo „společenství“ se může tak jako mnoho jiných, často užívaných slov stát jen bezobsažnou nebo rušivou floskulí. Je také jisté, že není možné doporučovat nebo nařizovat jeden typ uspořádání a života společenství všude a všem. Nicméně křesťanská víra má i podstatný sociální rozměr a ten se má přiměřeně realizovat. Sdílení a tolerance, pestrost forem a výrazových prostředků, to vše spojené s usilováním o jeden společný podstatný cíl, jsou nutnými předpoklady existence křesťanů ve společenstvích různých typů a jejich užitečnosti pro celek církve;

Trvalé vzdělávání

I když na jednotlivých úrovních osobního života a na různých místech v církvi je potřebné vzdělání různého druhu a rozsahu, důvody k jeho potřebnosti jsou společné. Je to jednak osobní potřeba člověka mít znalosti z oblasti náboženství v trvalé harmonii s profesním i osobním růstem a dále nároky světa, ve kterém je křesťan kvasem, kde druhým nějakým způsobem slouží, a jemuž proto potřebuje dostatečně rozumět a s dostatečnou osobní erudicí „obhájit důvody své naděje“, svou víru;

Tolerance

Protože křesťané žijí nejen v názorově a kulturně „pestrém“ světě, ale také v „pestré“ církvi, nelze se obejít bez tolerance, máme-li naplnit Pavlovo slovo: „Pokud záleží na vás, mějte pokoj se všemi lidmi.“ Tolerantní postoj ovšem musí vycházet z

jasných osobních stanovisek a z přiměřené osobní jistoty. Kdo je výrazně nejistý nebo se bojí, ten si toleranci sotva může dovolit. Tolerance se však nesmí stát bezbarvostí, lhostejností nebo zmateným těkáním;

Schopnost unést i Jidáše, Ananiáše, Safiry

Přemrštěná touha po tak skvělé církvi, že v ní jsou jen samí bezchybní lidé, je cestou k velkým deformacím. Je typickou vlastností katolické církve, že je otevřena lidem na různém stupni lidské i duchovní zralosti a že unese i mnoho chybujících, i když jí to okolí vyčítá a mnohdy to prostě dělá ostudu. Kdo ale není schopen unést skutečnost, že „součásti“ Kristova Těla jsou někdy velmi nedokonalé a často selhávají, ten se pak z života v církvi postupně vyděluje a přestává se s ní identifikovat;

Nelikvidovat Šavly, chceme-li Pavly

Snaha po jednotě a horlivost pro věc evangelia může vést k velké nesnášenlivosti a předčasnému odsuzování. Dá se říci, že vlastně každý lidský osud je předčasný, protože předchází jak osobnímu, tak poslednímu soudu. Se zlem nelze souhlasit, na zodpovědná místa v církvi nelze dávat nevhodné a neschopné lidi, ale každému by měl být „rezervován“ prostor k možnému osobnímu obrácení. Naděje na obrácení je ovšem něco jiného než planá naděje, že - obrazně řečeno - svatý farář arský doroste do teologické velikosti svatého Tomáše Akvinského⁵⁰.

Mezi neopomenutelné požadavky kladené na připravujícího nebo ještě lépe na připravující (tým) je modlitba za přípravu a za ty, kteří se jí účastní. Je třeba neustále vzývat Ducha svatého, usilovat o spojení s ním a nechat se jím vést.

„Dále je nutné, aby hluboké přání stále lépe chápat působení Ducha svatého stále více skládat vše do jeho rukou, vzbudilo nový rozmach katecheze. Obnova v Duchu bude pak opravdová a bude přinášet v církvi plody nejen tím, že vzbudí zvláštní charismatické dary, nýbrž spíše tím, že více povede co nejvíce věřících v jejich každodenním životě k trpělivému a vytrvalému úsilí o stále lepší poznávání Kristova tajemství a vydávání svědectví o něm.“⁵¹

⁵⁰ Opatrný, A., Pastorační práce v postmoderní společnosti, str. 34-37.

⁵¹ Jan Pavel II, Katecheze v církvi, str. 65.

2.4 Situace připravovaných

V další části textu jsou připojeny dva modely přípravy, podle výchozí situace adeptů, které musí připravující dotvořit podle konkrétní situace, tedy podle svých schopností a podle potřeb účastníků.

2.4.1 Příprava jako návrat do katolické církve

Účastníci by měli být starší patnácti let, měli by mít zažitou jak praxi svátosti pokání, tak přijímání eucharistie. Měli by praktikovat modlitbu a počítá se s tím, že byli přinejmenším jako děti uvedeni do základů víry. Rozhodnutí přijmout svátost biřmování musí vycházet z jejich vlastní víry - ne z víry a touhy rodičů či prarodičů. V celé přípravě se klade důraz na službu biřmovanců v církvi a zažití skutečnosti, že církví jsou oni sami. Ve všech 21 setkáních se navazuje ne to, co zaznělo při křtu každého z nich při modlitbě před mazáním křížem: pomazání na kněze, proroka a krále.⁵² V centru katecheze, života křesťana i církve stojí Kristus.

Východiskem této přípravy je, že všichni účastníci mají základní náboženské vědomosti. Každé setkání je rozděleno do dvou částí. První je katecheticko-formační a druhá modlitebně-formační.

Katecheticko-formační část

Tato část začne přivítáním a modlitbou. Úvodní modlitba je krátká a obsahuje hlavní myšlenku setkání, modlí se ten, kdo má následující katechezi. Modlitba má za vzor mešní oraci. Délka katecheze je maximálně 45 minut. V průběhu katecheze by mělo několikrát zaznít Boží slovo, které vyhledají sami účastníci, aby byli zapojeni a naučili se pracovat s Písmem. Obsah katechezí čerpá na prvním místě z Katechismu katolické církve, potom z liturgických knih, Křestních obřadů, Biřmovacích obřadů, Obřadů pokání a Uvedení do křesťanského života. U obřadů čerpá jak z úvodů tak z textů modliteb a hlavně rozboru vlastního svátostného znamení a slov, která je provádějí.

Po každé katechezi je velmi vhodné nechat prostor pro diskusi, je však třeba hlídat rámeček tématu a včas ukončit. Pro otevřené a nezodpovězené otázky nabídnout soukromý rozhovor, při větším počtu účastníků přizvat spolupracovníky a rozdělit se do skupin.

Modlitebně-formační část

V této části se má uvádět do modlitby. Modlitbu vede ten, kdo vedl setkání, případně jiný člen týmu. Začíná oslovením Boha, přejde k díkům a posléze k chválám. Hlavním předmětem modlitby by měl být obsah katecheze. Ideálem a cílem je zapojení každého z účastníků do modlitby. Ten, kdo vede modlitbu, ukončí chvály písní (shrnující modlitbou) a přejde k prosbám, které se také dotýkají tématu katecheze. Další prosby jsou na jednotlivcích a samozřejmě mohou aktuálně přesáhnout rámec tématu. Prosby se ukončí vhodnou písní (shrnující modlitbou). Celá modlitba se zakončí společnou Modlitbou Páně a případnou písní. Vedoucí dbá na to, aby čas modlitby byl maximálně 45 minut.

Modlitbu vlastními slovy je dobré několikrát zaměnit za Denní modlitbu církve, doplněnou písněmi a rozšířením proseb. U Denní modlitby církve musíme vysvětlit její význam pro život církve i život jednotlivého křesťana. Velmi vhodná pro tuto modlitbu je katecheze na téma: „Církev do které patřím“ a „Panna Maria a svatí“.⁵³

2.4.2 Příprava jako prohloubení víry

Při zpracování jednotlivých témat je třeba zohlednit stupeň víry, věk, duchovní zralost ale i rozsah profánního vzdělání a znalostí účastníků. Pro uvedení do tématu a pro orientaci v možných otázkách použije připravující KKC. Pro účastníky je pak za každým tématem navrženo zpravidla několik titulů ke čtení, je třeba je volit jednak podle úrovně adeptů, jednak podle dostupnosti. Toto doporučení ale platí spíše jen pro lidi studijně zdatné. Každé setkání by mělo sestávat ze tří částí: reflexe minule vyloženého, modlitby a uvedení do dalšího tématu. Modlitební část by měla postupem doby zabírat větší a větší část, je třeba se důsledně vyhnout jakékoliv formálnosti v modlitbě. Adepty postupně uvádíme do různých forem a způsobů modlitby. Vhodné je například uspořádat seminář chval, pozvat mladé z různých hnutí a komunit.⁵⁴

⁵² srov. Křestní obřady 62, KKC 783-786.

⁵³ srov. Příprava na biřmování, str. 14-15.

⁵⁴ srov. Příprava na biřmování, str. 24

3. Cíl přípravy

Hlavním cílem přípravy na biřmování je snaha uschopnit biřmovance k odpovědnému životu v Duchu Ježíše Krista, který je hlavou Božího lidu a osvětlit biřmovancům, že toto uschopnění a obdarování jednotlivého křesťana se realizuje právě ve svátosti biřmování. K tomu dále patří zapojení biřmovance do společenství mladých křesťanů v jeho farnosti, případně děkanátě. Vždyť společenství je pro rozvoj a posílení víry mladých téměř nepostradatelné. Příprava na biřmování má přivést mladé k osobnímu rozhodnutí se pro Krista, k prohloubení víry a k nalezení odpovědí na důležité životní otázky.

Tyto snahy bychom mohli shrnout do věty jezuity prof. Bernharda Groma: „Cílem křesťanské výchovy je vychovat zralé osobnosti se zralou vírou“.⁵⁵ Cílem nemůže být biřmování samo, ale uschopnění k životu z víry, uvedení do života v církvi a uvedení do víry a zodpovědnosti dospělého člověka - křesťana. Kvalita a účinnost přípravy se nepozná ani tak v den biřmování, jako v měsících a letech, která následují. Přezkoušením vědomostí před biřmováním sice lze získat představu o stavu vědomostí, ne však o kvalitě přípravy.

Je nutné pomoci mladému člověku prohloubit jeho osobní vztah ke Kristu a pomoci mu přetvořit a upevnit správné postoje a styly jednání. Cílem nemůže být vytvoření kopie duchovního rádce nebo rodiče, ale zralá osobnost, která je schopna dospěle utvářet vlastní život. Taková zralá osobnost se snaží poznávat stále hlouběji nauku církve i Písmo svaté především na základě důvěrného vztahu k Ježíši Kristu a přijímá stále větší díl odpovědnosti za svůj život.⁵⁶

3.1 Dílčí cíle přípravy na biřmování

3.1.1 Výchova k modlitbě

"Katecheta učí mladé lidi vhodným způsobem otevřené modlitbě vlastními slovy a rozebírá s nimi modlitby naučené. Využívá pospolitosti mladých ve společenství a stimuluje je k adoracím a společným i soukromým meditacím.

⁵⁵ srov. Smahel, R., Duch svatý, str. 17.

⁵⁶ srov. Příprava na biřmování, str. 8.

3.1.2 Návod, jak žít s církví

Na rozdíl od dřívějších stylů křesťanské výchovy, která mnohdy vedla k sebestřednému pozorování sebe, uvádí dnes dobrý katecheta své mladé do konkrétního života farnosti a zadává jim přiměřené úkoly. Je zdravě náročný a přitom je to člověk vyzařující naději a optimismus. Mladý člověk potřebuje dobré vzory i vysoké cíle.

Vypořádat se s nevěrou svého okolí

Náboženská lhostejnost a nepochopení víry je v naší zemi opravdu veliké. Přesto se má katecheta snažit o to, aby jeho mladí prohlubovali zakotvenost v Bohu a zároveň zakořenění ve společenství. Společně mají přemýšlet o vhodných formách evangelizace nebo předeangelizace. Mladí lidé se pak stávají prvními evangelizátory svých vrstevníků. Je jasné, že katecheta má povinnost bdít a včas ukázat možné nebezpečí jednotlivci nebo i celé skupině.

Porozumět lépe sám sobě

Ve společných rozhovorech pomáhá katecheta mladému člověku, aby sám sobě porozuměl a sebe skutečně přijal. Někdy je to hodně složité, zvláště tehdy, má-li mladý člověk za sebou komplikované dětství a trpěl-li nedostatkem lidského tepla a lidské blízkosti.

Formace svědomí

Formace svědomí je dlouhodobý proces, který ovlivňují především rodiče, sourozenci, dále prarodiče, učitelé, lidé z farnosti, kamarádi a v neposlední řadě i kněz nebo laický katecheta. Máme někdy tendenci přivlastňovat si zásluhy o duchovní úspěchy mladých až příliš. Vždy je nutné si uvědomovat, že jsme nástroji v rukou Božích. Kněz, který strhává pozornost mladých na sebe, který používá Božích věcí k vlastní oslavě a popularitě, mladým lidem i sobě velmi škodí.

Porozumět druhým, respektovat je a lidsky s nimi vycházet

Mladý člověk je často zahleděn sám do sebe a je velmi egocentrický. Dobré působení katechety ve skupině mladých by mělo zahrnout i aspekt rostoucího altruismu každého jednotlivce. Mnoho společenství křesťanské mládeže se rozpadlo kvůli egocentrismu jednotlivců. Zdravá náročnost, trpělivost a někdy i převedení napětí ve skupině v humor, to všechno pomáhá dostat se dál. V každém případě je potřebná

otevřenost spojená s jistou mírou taktnosti. Katecheta má v duchovních rozhovorech odpovědně zvážit poměr mezi tvrdou pravdou a všeobjímající láskou. Nepřímá forma napomenutí je mnohdy daleko více účinná než přímé obvinění nebo výčitky.

Pomoci objevit Písmo svaté jako zdroj výpovědi o Bohu

Písmo svaté se v našich rodinách málo otevírá. Přitom mladí lidé po duchovní stravě upřímně touží. Katecheta má své mladé postupně seznamovat s bohatstvím Bible. Ideálem je, když si mladý člověk navykne pravidelně číst a rozjímat několik vět z Písma svatého. V tomto směru je třeba zájem mladých lidí o slovo Boží probouzet.

Svědectví

Dalším úkolem je umět hovořit s druhými a vysvětlovat vlastní náboženské zkušenosti - svědectví o naději spočívající v Ježíši Kristu. Mladý křesťan se může stát ve svém prostředí skutečným apoštolem. Bezprostřední svědectví víry, oproštěné od frází, může být velmi plodným podhoubím pro vzbuzení zájmu u druhého člověka. I v tomto směru máme své mladé vést. Naše zvláštní soukromničení a uzavřenost nedává prostor ani nemotivuje naše mladé ke sdílení a přiblížení bohatství víry jejich vrstevníkům.

Sociální zodpovědnost

Angažovat se pro důstojnost člověka, pro mír a sociální spravedlnost na základě poselství o stvoření a spáse, podle něhož jsme milováni Bohem. Neblahým důsledkem totality je mezi jiným také velká uzavřenost, nepřejícnost a nedůvěra našich lidí k sobě navzájem. Proto jsou také tak často sráženi mladí věřící, kteří jsou plni krásných ideálů i touhy po blízkosti Kristově. Nová generace mladých je vždy jakýmsi hybatelem ve společnosti i v místní církvi. Tito mladí lidé jsou pro nás dospělé velkým Božím darem.

Dobrá příprava ke svátosti biřmování pomáhá mladému člověku všestranně a postupně ho přetváří k následujícím perspektivám: Stává se člověkem, který je schopen bezpodmínečné důvěry. Takový člověk se vyznačuje vědomím, že je nesen.

Stává se člověkem, který má odvahu svobodně utvářet svůj život. Je to osobnost utvářená postojem víry a dokáže se mnohého vzdát pro vyšší cíle. Jeho charakteristickým znakem je životní odvaha.

Stává se člověkem, který je schopen neustálého zrání. Takový člověk objevuje stále větší počet tvůrčích možností a přitom dokáže pronikat od povrchu věcí k jejich nitru. Bývá druhým lidem přirozeným rádcem.

Stává se člověkem, který je schopný upřímného dialogu. Dokáže naslouchat a hledat nejlepší řešení. Člověk dialogu je vlastně základním modelem biblického člověka.

Stává se člověkem, který je schopen duchovně vyjádřit oslavu i bolest. Dokáže v modlitbě i v životě vyjádřit svou bytostní radost a v dobách nouze nebo ztráty milované osoby dokáže svou bolest odevzdat Pánu. Takový člověk žije velikonoční tajemství. Radost i bolest prožívá jako slavnost.

Stává se člověkem, který je schopen oběti a lásky. Prožívá skutečnost, že to, co druhému dá, není ztraceno, ale novým způsobem je obdarován. A tak milující křesťan vždy znovu nachází sám sebe a učí se podle vzoru Ježíše: Sám sebe „ztratit“ a zároveň se „nalézt“ v nové proměněné podobě.“⁵⁷

Doc. Dr. Rudolf Smahel hovoří o nebezpečí pouze teoretické přípravy, o důležitosti prohloubení osobního vztahu biřmovance ke Kristu a upevnění správných postojů a způsobů jednání.

„Velkou chybou připravujícího kněze či katechety často bývá to, že připravuje mladé lidi pouze teoreticky. Je naprosto nutné pomoci mladému člověku prohloubit jeho osobní vztah ke Kristu a pomoci mu přetvořit a upevnit správné postoje a styly jednání. Prohlubování duchovního života bychom mohli kategorizovat těmito stupni:

3.2 Prohlubování duchovního života

Přijetí sebe a být přijat Bohem

Mladý člověk se má s pomocí svého rádce snažit přijmout sebe samého takového, jaký je. Dále se mu má pomoci, aby prožil, že je přijat Bohem, že mu Bůh vždy znovu odpouští a že ho chrání a má ho opravdu rád.

Ospravedlnění

Mladý člověk si s pomocí svého rádce uvědomuje, že je hoděn Boží lásky. Bůh ho přijímá, naplňuje radostí a činí spravedlivým. Tento hluboký prožitek ospravedlnění je pro každého věřícího bytostně nutný a má být znovu prožíván.

Snaha jednat podle Božího slova

Rádce má mladému člověku trpělivě ukazovat, jak má ve svém každodenním životě jednat. Písmo svaté je nejlepším návodem za předpokladu, že jednotlivé nároky jsou dobře vysvětleny a jsou přiměřené. Toto údobí duchovního vedení je dlouhodobější a je potřebný i větší počet „nových začátků“.

Duchovní vzestup

Mladý člověk duchovně roste a stále častěji řeší různé situace i své problémy opravdu biblickým způsobem. Přesto od svého rádce potřebuje povzbuzení a v období duchovní vyprahlosti ujištění, že s Boží pomocí může jít dál a výš.

Zorný úhel oslavení

Mladý člověk stále více přijímá a bere za své to, co je důležité a hodnotné z hlediska věčnosti. Není to únik z reality života, právě naopak, je to skutečnost, že realita života, i ta nejvšednější je prostoupena Boží přítomností.

Z výše naznačených stadií duchovního vedení vyplývá, že si mladý člověk v pokoře a v pravdivosti stále více uvědomuje svou důstojnost i vznešenost. „Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím“ (Gen 1,26). Člověk smí mít o sobě vysoké mínění, má-li ho i o jiných a je-li pravdivý. Mladý člověk mnohdy velmi silně prožívá to, že je volán a nesen Bohem. Uvědomuje si, že je od začátku „vztahem“, a to mu pomáhá v okamžicích smutku, když se chce stáhnout do ulity a vyhýbat se setkávání. Dále si uvědomuje, že mládí je čas přípravy na život, a přebírá tedy postupně odpovědnost za sebe i za ty, které k sobě připoutal.“⁵⁸

⁵⁷ Smahel, R., Duch svatý, str. 20-23.

⁵⁸ Smahel, R., Duch svatý, str. 17-19.

4. Metoda

Uvažuje-li připravující o metodě, udělá většinou dobře, když si připomene svou vlastní přípravu a zkušenosti z minulých let. Musí totiž přiznat, že dnešní mladí lidé žijí ve zcela jiných podmínkách a život na ně klade jiné požadavky, než tomu bylo před deseti a více léty.

Nelze doporučit jen jednu jedinou metodu přípravy. Na základě zkušeností s prací s mladými lidmi, jak při přípravě na křest tak při jiných pastoračních aktivitách, lze formulovat několik zásadních bodů:

- a) Příprava nesmí mít jen monologický charakter (přednáška, kázání), ale vyžaduje skutečný dialog a to v takové atmosféře, aby mladí lidé nebyli nuceni předem cenzurovat své otázky.⁵⁹ Rozhovory zde míníme jednak katecheze doplněné dostatečným prostorem k diskusi a dotazům a také důvěrné rozhovory ve dvou, kde se lze dotknout jak citlivých míst přítomnosti, tak bolestivých nebo velmi osobních vzpomínek z minulosti.
- b) Doplňující formou přípravy je četba, účast na bohoslužbách a různých farních nebo skupinových akcích. ale zde je třeba zdůraznit, že četba je opravdu jen doplněk. Samostudium nemůže nahradit živé katecheze a rozhovor. Musíme zdůraznit, že i když jsou osobní rozhovory náročné, jsou pro dnešního člověka naprosto nezbytné. Monology, jednosměrná komunikace, četba a učení se pouček jsou samy o sobě zcela nedostatečné. I když nelze z obsahu rozhovorů předem vyloučit žádné téma, není třeba adepty zatěžovat vnitrocírkevními problémy, přenášet na ně vlastní výhrady a pochybnosti, ale právě tak není třeba vše nekriticky chválit.⁶⁰
- c) Velmi málo vhodná je příprava ve dvojici (připravující a adept). Stejně tak není vhodná příprava jen v anonymním větším shluku lidí. Je nutná buď skupina, nebo je-li větší počet, potom kombinace celku a malých skupin. V rámci přípravy se také osvědčuje občasné rozdělování adeptů do malých skupin, při práci na nějakém konkrétním úkolu. Mladí se mohou lépe poznat a učit se spolupracovat.
- d) Délka přípravy se počítá zpravidla na měsíce, nikdy ne pouze na týdny. Adept by se neměl setkat jen s jedním připravujícím, byť jeden člověk musí mít přípravu v

⁵⁹ srov. Příprava na biřmování, str. 7.

⁶⁰ srov. Příprava dospělých na křest, str. 14.

- zásadě na starosti. Měl by se setkat nejen s kněžími a řeholnicemi, ale i s jinými lidmi, laiky, kteří žijí v různých životních okolnostech.
- e) Příprava se má dít jak při společných setkáních, ale je přínosná i domácí příprava mezi jednotlivými setkáními. K té mají být adepti dost konkrétním způsobem vedeni.
 - f) V celé přípravě nemají, kromě jiného, chybět tyto prvky: jasně podaná nauka, konkrétní uvádění do modlitební praxe (individuální i společné) a svědectví druhých lidí.
 - g) Nikdy nelze připravovat tak, že se adeptovi dá do ruky vhodná příručka, kterou se „naučí“ a připravující ho potom „vyzkouší“.⁶¹

⁶¹ srov. Příprava na biřmování, str. 7-8.

5. Návrh konkrétního cyklu katechezí

5.1 Cyklus katechezí s příkladem jejich rozpracování

Tyto katecheze se vztahují k výše popsanému modelu: Příprava jako návrat do katolické církve. Témata jednotlivých setkání⁶² jsou navržena tato:

1. Kdo jsem	10. Jednotlivá přikázání Desatera
2. Proč jsem katolík	11. Liturgie Svatého týdne
3. Církev, do které patřím	12. Kříž a vzkříšení
4. Kdo je Ježíš	13. Co naše budoucnost
5. Co je spása	14. Eucharistie
6. Já a nevěřící okolí	15. Písmo svaté
7. Panna Maria a svatí	16. Hledání osobního povolání
8. Jak mám žít	17. Liturgie svátosti biřmování
9. Hřích a odpuštění	18. Bohoslužba pokání

5.2 Setkání: Kdo jsem?

Katecheticko-formační část

Tuto část začneme přivítáním a krátkou modlitbou, která obsahuje hlavní myšlenku setkání. Modlí se ten, kdo má následující katechezi.

Při prvním setkání je vhodné vyzvat adepty, aby se navzájem představili a řekli o sobě několik slov.

Cíl: Překonání cizosti

Účastníci vytvoří dvojice. Nejjednodušším způsobem je rozpočítání po dvou, další možnost je tahání šňůrek, kdy vedoucí skupiny drží šňůrky tak, že mu z ruky vyčnívají pouze jejich konce. Počet šňůrek tvoří polovinu počtu účastníků, každý uchopí jeden konec šňůrky, a když vedoucí otevře dlaň, je patrné, kdo s kým je takto

⁶² srov. Příprava na biřmování, str. 15-23.

spojen do dvojice. Také se může losovat, kdy každý napíše na lístek své jméno a lístky se pak hodí do košíku a vytahují.

Partneři provedou spolu vzájemný rozhovor a kladou si otázky podle návodu, který určí vedoucí. Ptají se na své záliby, oblíbené spisovatele, hudbu, na školu nebo povolání, na plány do budoucna a tak podobně. Je dobré dávat pozor, aby se neodbočilo od tématu.

Na základě předchozího rozhovoru každý účastník představí ostatním svého partnera a řekne o něm to, co ho nejvíc charakterizuje. Tento úkol vyžaduje nejen umění rozpoznat povahu druhého (udělat si na někoho názor), ale také schopnost navázat kontakt s druhým člověkem. Účelem této metody není kritika formy představení, ale sblížení nových lidí ve skupině, uvolnění a navození příjemné atmosféry. Pokud se účastníci znají již z dřívějších, je vhodné klást takové otázky, o nichž se při běžném styku ve škole, v práci, ve vyučování náboženství normálně nemluví, které však dávají možnost poznat člověka také z jiné stránky.⁶³

Připravující představí téma katecheze. Vyzve někoho, aby k danému tématu přečetl úryvek z Písma: Genesis 1, 27. Potom vysvětlí smysl textu: Bůh stvořil člověka, aby mohl sdílet svůj vnitřní život lásky. Lidé jsou tu z vůle trojjediného Boha, ne z rozmaru, ale z nekonečné lásky. Člověk je důležitý, je vrcholem stvoření, a to i se všemi riziky svobodné vůle a má takovou cenu, že Bůh riskuje i naši hříšnost. Větší než anděly nás stvořil (viz Žalm 8,6). Bohu jde o každého jednotlivého člověka, tedy konkrétně o TEBE. Sv. Alfons z Liguori říká: „Kdyby jediný člověk potřeboval vykoupení, Bůh by se stal člověkem v Ježíši Kristu a zemřel pro něj na kříži.“ Každý má cenu Kristovy krve a je milován až do této krajnosti. Bůh čeká s otevřenou náručí na každého člověka a touží po tom, abychom jeho lásku opětovali. To je základní odpověď na otázku „Kdo jsem“.⁶⁴

Katechismus katolické církve říká, že velikost a vznešenost člověka je v jeho stvoření ke Kristově podobě a v jeho vykoupení Kristem. „Kristus ... právě zjevením tajemství Otce a jeho lásky plně odhaluje člověka jemu samému a dává mu poznat vznešenost jeho povolání. V Kristu, který je „obraz neviditelného Boha“ (Kol 1,15), byl člověk stvořen k „obrazu a podobě“ Stvořitele. V Kristu, Vykupiteli a Spasiteli, byl Boží obraz znetvořený v člověku prvním hříchem obnoven do své původní krásy

⁶³ srov. Grom, B. - Friemel, F., G., Katechetické metody, str. 5-6.

⁶⁴ srov. Příprava na biřmování, str. 15.

a zušlechtěn Boží milostí.⁶⁵ Lidská osoba, obdařená „duchovou a nesmrtelnou duší“, je „jediný tvor na zemi, kterého Bůh chtěl pro něho samého“. Již od svého početí je určena pro věčnou blaženost.⁶⁶

Lidská osoba má účast na světle a síle Božího Ducha. Svým rozumem je schopna pochopit řád věcí stanovených stvořitelem. Svou vůlí je s to zaměřit se sama na své pravé dobro. Dosahuje své dokonalosti, když hledá a miluje pravdu a dobro.⁶⁷

Elias Vella, misionář z Malty, který se věnuje přípravě a vedení seminářů a exercicií (převážně na téma vnitřního uzdravení a služby osvobození od Zlého), které se konají ve všech pěti kontinentech a který působí i u nás, říká na otázku kdo jsem, že jsme milované Boží děti. Zdůrazňuje že jedním z velmi důležitých momentů pro náš život je vědomí, že nás Bůh miluje. Když jsme přesvědčeni, že nás Bůh miluje, můžeme být uzdraveni z mnoha věcí v našem životě. Základem skutečného vnitřního uzdravení je otevřenost k tomu, že jsme milováni a že milujeme. Bohužel se často stává, že se zaměřujeme více na negativní stránky svého života, ne na ty pozitivní. Je velmi důležité nesoustředit se na záporné, ale na kladné rysy osobnosti, protože v každém z nás je velmi mnoho pěkného. Potom budeme prožívat radost.⁶⁸

Dále je možné představit několik konkrétních osobností nebo přechíst nějaký poutavý příběh, který by ilustroval, jak člověk může prožívat radost i v lidských těžkostech (např. sv. František z Assisi, Matka Tereza atd.).

Současně je potřeba i zmínit otázku existence utrpení u všech lidí. „Pokud se mě zeptáte na příčinu mnohých životních těžkostí, nebudu vám umět odpovědět, ale mohu vám říci jedno: věřte, že vás Bůh miluje. Když si to uvědomíte, když se to budete snažit prožívat, když budete hrdí na důstojnost Božích dětí, můžu vás ujistit, že mnoho vašich problémů zmizí. Nejdůležitější zkušenost v životě je ta, že nás Bůh miluje.“⁶⁹

Je dobré nabídnout i doplňující literaturu k tématu.⁷⁰

⁶⁵ Katechismus katolické církve, čl. 1701.

⁶⁶ Katechismus katolické církve, čl. 1703.

⁶⁷ Katechismus kat církve, čl. 1704.

⁶⁸ srov. Vella, E., Ježíš - lékař těla i duše, str. 96.

⁶⁹ Vella, E., Ježíš - lékař těla i duše, str. 96-100.

⁷⁰ Např. Michel Quoist, Mezi člověkem a Bohem, zvláště kapitola Člověk, str.10-37, nebo Elias Vella, Ježíš - Lékař těla i duše, kapitola Jsme Boží děti, str. 95-104 atd.

Modlitebně-formační část

Tato část je zaměřená hlavně na uvádění do modlitby. Modlitbu vede ten, kdo měl předchozí katechezi, nebo jiný člen případného týmu. Je vhodné střídat rozmanité způsoby a formy modlitby, tak jak nabízí jednotlivá témata katechezí i momentální atmosféra ve skupině. Podnětný může být například seminář chval, zařazený k tématu Jak mám žít. Velmi přínosné se jeví, když vedou modlitbu i jiní připravující a nabídka přímluvné modlitby. Připravující seznámí adepty s hlavními body modlitby, začne modlitbu a navrhne společnou píseň.

Potom se přečte úryvek z Písma. Je dobré, aby se četl několikrát; nebo každý odstavec četl někdo jiný či se úryvek přečetl celý společně, a pak každý pouze tu část, která se mu po chvíli ticha nejvíce líbí.

V Bibli můžeme najít více pasáží, které se vzájemně doplňují, např. místa, v nichž Bůh dává najevo, jakou láskou miluje každého z nás. Při modlitbě je třeba dát prostor tichu i opakování jednotlivých veršů.

Modlitbu ukončíme společnými chválami a díky, kdy se každý přidá tak, jak to cítí. Poté připravující vyzve k prosbám. Nakonec vedoucí shrne do společné modlitby Páně. Vedoucí dbá na to, aby čas modlitby trval maximálně 45 minut.

Závěr

Cílem této práce bylo soustředit se na přípravu dospívajících ke svátosti biřmování. Pomocí dostupné literatury v českém jazyce (včetně Katechismu katolické církve a dokumentů Druhého vatikánského koncilu) se mi podařilo potvrdit, že svátost biřmování a příprava k přijetí této svátosti zaujímá v církvi stále důležité a nezapustitelné místo. Je velkou šancí právě pro dospívající a mladé lidi, pro nalezení či upevnění víry nebo jako cesta pro návrat do katolické církve.

Přípravu ke svátosti biřmování můžeme chápat jako zvláštní příležitost k přímé konfrontaci lidí s tematikou evangelia a duchovního života v té formě, jak je praktikován ve společenství katolické církve. V kontextu pastorační práce má zvláštní význam příprava mladých lidí k iniciačním svátostem. Nejdůležitější zásada pro přijetí svátosti v našem prostředí je víra.

Je-li biřmován člověk na prahu dospělosti nebo dospělý člověk, je legitimním požadavkem, aby to byl člověk obrácený. V této práci jsme došli k tomu, že kvalitní příprava má mladému člověku nabídnout a zprostředkovat:

cestu k druhému obrácení nebo jeho uskutečnění

plné začlenění do církve (zkušenost s církví skrze společenství, farnost)

převzetí úlohy apoštola (uschopnění k evangelizaci)

osobní ztotožnění se křtem, byl-li křest v ranném dětství, vědomé přijetí jeho závazků

duchovní prožitek - zážitek (pro dnešní mladou generaci takřka nezbytný!)

pomoc k plnému osobnímu rozvoji

jako u celku iniciačních svátostí platí i u samotného biřmování, že k účinnému životu z této svátosti je třeba mystagogie (doprovázení po přijetí svátosti kmotrem, společenstvím, farností, knězem).

Seznam použitých zkratek

AA – Apostolicam Actuositatem

AG – Ad Gentes, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995, str.

KKC – Katechismus katolické církve

LG – Lumen Gentium

SC – Sacrosanctum Concilium

Topic of Bachelor work:

Preparation for sacrament of confirmation;

Meaning of sacrament of confirmation;

Addressees of catechestsy are adolescents and young adults;

Preparation as a return to Catholic Church;

Preparation as a cavity of belief.

Počet znaků 86 053.

Seznam použité literatury

- BIBLE, Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih), Český ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 1995, 6. přepracované vydání, ISBN 80-85810-08-5.
- CAMPBELL, Ross, Dr., *Hledám svou cestu*, Praha, Návrat, 1987, ISBN 80-85495-22-8
- Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995, 1. vydání, ISBN 80-7113-089-3.
- Duch svatý, studijní texty centra Aletti*, Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2000, první vydání, ISBN 80-86045-50-1.
- POSPÍŠIL, C., V., Základní východiska křesťanské pneumatologie.
- SMAHEL, R., Nové prvky v přípravě na svátost biřmování.
- GROM, Bernard - FRIEMEL, Franz, G., lektoroval P. Smahel, Rudolf, Katechetické metody, vydal interdiecézní katechetický tým Praha - Brno - Olomouc - Bratislava, 1990.
- HRDINA, Antonín, Kanonické právo, Praha, Eurolex, 2002.
- JAN PAVEL II., Katecheze v církvi, apoštolská exorta catechesi tradendae, Řím, 1979.
- KAPLÁNEK, Michal, Pastore mládeže, Praha: Salesiánská provincie Praha ve spolupráci se Salesiánským střediskem mládeže, 1999.
- Katechismus katolické církve*, přeložil Koláček, Josef, SJ, Praha: Zvon, 1. vydání, ISBN 80-7113-132-6.
- MARSCH, Michael, Uzdravování skrze svátosti, přeložil Jančařík, Z., Praha: Portál, katolické nakladatelství, 1992, první vydání, ISBN 80-85282-34-8.
- Matějček, Zdeněk, doc. PhDr., Rodiče a děti, Praha, Avicenum, 1989, 2. vydání.
- OPATRŇÝ, Aleš, Pastore v postmoderní společnosti, Kostelní Vydří: karmelitánské nakladatelství, 2001, ISBN 80-7192-557-8.
- Příprava dospělých na křest*, Praha, Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2001.
- Příprava na biřmování*, Praha, Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2000.
- QUOIST, Michael, *Mezi člověkem a Bohem*, Praha: Scriptum, 1991, 2. vydání, ISBN 80-900335-3-9.

RAHNER, Karl, *O svátostech v církvi*, Praha: Scriptum, 1993, 1. vydání, ISBN 80-85528-28-2.

Uvedení do křesťanského života, Sekretariát České liturgické komise, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1987.

VÁGNEROVÁ, Marie, *Vývojová psychologie*, Praha, Portál, 1. vydání, 2000, ISBN 80-7178-308-0.

VELLA, Elias, *Ježíš - lékař těla i duše*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2002, ISBN 80-7192-851-8.

Obsah

Úvod.....	3
1. Význam svátosti biřmování.....	4
1.1 Z pohledu katolické církve:	4
1.2 Svátost biřmování z pohledu dokumentů 2. vat. koncilu.....	12
2. Adresáti katecheze	15
2.1 Charakterizace cílové skupiny	15
2.2 Důležitost skupiny (společenství).....	22
2.3 Požadavky kladené na připravujícího	24
2.4 Situace připravovaných.....	29
2.4.1 Příprava jako návrat do katolické církve	29
2.4.2 Příprava jako prohloubení víry.....	30
3. Cíl přípravy	31
3.1 Dílčí cíle přípravy na biřmování.....	31
3.1.1 Výchova k modlitbě	31
3.1.2 Návod, jak žít s církví.....	32
3.2 Prohlubování duchovního života	34
4. Metoda	36
5. Návrh konkrétního cyklu katechezí	38
5.1 Cyklus katechezí s příkladem jejich rozpracování	38
5.2 Setkání: Kdo jsem?	38
Katecheticko-formační část	38
Modlitebně-formační část.....	41
Závěr	42
Seznam použitých zkratk.....	43
Seznam použité literatury.....	44
Obsah	46